Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера дениз • ШИНАРА, 4 ноябрь, 1975 шу. • № 132 (5203). • Мах 2 кеп.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТ ГУЛЬЯРАХ ДОЛА

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу: нийсадлагIа хержача Советски Социалистически Республикай Союза Лакхехьарча Совета йиълагIа сесси 1975 шера 2 декабре город Москве гулъе.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль, 1975 ш., 1 ноябрь.

КПСС XXV СЪЕЗДА—ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАМ!

Промышленноста, гIишлошъяра, юрта боахама болхлой! ЧIоагIъе колхозийн совхозийн материально-технически база! Сихъе юртбоахама производствана интенсификаци, комплексни механизаци, электрификаци, химизаци, лаьтташта шерра мелиораци яра темпаш!

(Сийлахь-йоккхачу Октябрьски социалистически революце 58 шу дизарга КПСС ЦК дaьча ТIаьхьехамашцара).

ПЯТИЛЕТКА КХОАЧАШЪЯЬЙ!

КПСС XXV съезда хетаяьча социалистически яхье йоккха къахьегама котало яьккхай Ленина орден лелаеча «Малгобекнефть» яхача гази мехкдаьттеи доахача управлене коллективо. Ханал хьалха, 16 октябре, кхоачашъяьй «Iаьржа дошув» даккхара пхе шера задани. МагIалбикерча мехкдаьтта доахарашкара планал совгIа яьккхача продукце 80 эзар тонн кхаьчай мехкага.

XXV съезда совгIат кийчдеш ба МагIалбика мехкдаьттахой. Цу событе сийна планал совгIа 12.000 тонн мехкдаьтта даккха лаьрхIад цар.

Н. ОРЕХОВ — «Малгобекнефть» НГДУ начальник; Н. МОРЕВА — паркома секретарь; Т. ТЕБОЕВ — профсоюза групкома председатель.

ЯЛАТ ДIАДУВ

Дика латтача ханах пайда эцаш гурахьа юв культураш дIаера балхаш сихдаьд Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза механизатораша. ШоллагIчеи кхоалагIчеи отделенешка культураш дIаюв сводной отряд вIашагIъеллай.

ХIара дийнахьа шийтта агрегат арайоал укхаза.

— Шин отделене 2600 — 2700 гектар дIае лерхI оаха, — йоах совхоза керттерча агронома Цечоев Салмана. — Укх шера селлкаш тIа ховшабаьб опыт йола комбайнераш, хьажкIаш лелаеча звеньяй звеньевойш.

ЦIаккха ца хиннача тайпара дика вIаштIехьдаьккхад совхозе иттлагIча пятилетка хьалхарча шера хьувкъама лард йоллилга. Цхьан дийнахьа 200 гектара тIа ялат дIадув. Галаш йоацаш шаьрдаьча, дика кийчдаьча лаьтта дуж цхьоалагIча класса фу. Цхьа эзар гектар гаргга кIа, мошача доакъара лаьрхIа 40 гектар рапс, 38 гектар рожь дIабийчаб хIанзле.

Селлкашка фу чудохкаш машинаш я. Цу гIулакхо торо кулийт агрегатий къахьегама овсарле лакхъе.

Сийлахь-боккхача Октябра 58 шу дизарга КПСС ЦК даьча ТIаьхьехамаша хьинар айдаьча механизатораша дош деннад 7-гIа октябрь тIакхоачаш ялат дIадийна даккха. Из хургда Октябра цIейна цар кийчду къахьегама совгIат.

Т. АРЧАКОВ.

КЪАХЬЕГАМА СОВГIАТ

Дика къахьегама совгIат кийчдаь накъабоагIа Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 58 шу дузача цIейна Грозненски объединени ТЭЦ-а цхьоалагIчеи кхоалагIчеи электростанцей энергетикаш. Электрически йIовхалеи энерги яккхареи из потребителашка дIадяхийтареи итт бетта задани ханал ши ди хьалха кхоачашйир цар. Планал совгIа яьккхай дуккхача маьхера электроэнерги.

Дукха балхаш даьд гуйрийнеи Iаш замалахьа болх бергболаш оборудовани кийчъяра даькъе а.

Еррисоюзни социалистически яхье укх шера кхоалагIча квартале даьхача къахьегама толамий итогаш яьчул тIехьагIа «Грозэнерго» энергетикашта еннай СССР энергетикаи электрификацеи Министерстваи профсоюза ЦК-и карарккара тела ЦIе байракх хьалхара моттиги. Из толам боаккхача дизза дакъа лаьцад Грозненски объединени ТЭЦ-а хьалха латтача электростанцей коллективаша. Яхье хьалха латташ хиларца цига белгальяьнна я А. В. Муханов керте латта котло-турбинни цеха коллектив. Предприяте маякаш дикагIбола производственникаши лоархIаш ба смелай начальникаш - А. Полустовский, А. Серкин, А. Савченко, вокхагIбола машинист В. Соляпкинова, слесараш А. Попович, Б. Минеев, кхыбараш.

Х. СУРУДЖАНЦ.

Хоза латтача денех пайда а эцаш, сихбенна гурахьа дув ялат дIадувш ба Назрановски района «Экажевский» совхоза СурхотIарча отделене механизатораш. ПланагIа укх шера цар дIаде деза 1000 гектар гурахьа дув ялат. ХIанзле а цох дIадийнад 600 гектар кIан рожи.

Ялат дIадувш йиъ агрегат я. Механизатораштa юкъе яьржача социалистически яхье хьалхле лелаю Аушев Мухьмадеи Богатырев Йоакъапеи агрегаташа. Царех хIаране нормах 13,5 гектар йолча, дийнахьа 20—22 гектара тIа дIадув ялат.

— Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 58 шу дуза ди — 7-гIа ноябрь хьатIакхачалехьа деррига гурахьа дув ялат дIадийна даккха лерхIаш къахьегаш ба тха отделенера механизатораш, — йоах «Знак Почета» яха орден лелаеча тракториста Аушев Мухьмада. — Ялат сихагIа дIадера тхона доккха новкъостал ду кагийча наха — сеяльщикаша Медов ХIарона, Богатырев Мусас, Медов Мухьмада, кхычар.

СУРТА ТIА: (лакхерчун тIа) сеяльщик Медов ХIарон, тракторист Аушев Мухьмад, сеяльщик Медов Мухьмад, (лохерчун тIа) «Экажевский» совхоза СурхотIарча отделене кхашка гурахьа дув ялат дIадувш я Аушев Мухьмада агрегат.

И. ПЛИЕВА сурташ.

КЕРДА ТОРОНАШ ЛЕХ

Беррига советски нах санна, КПСС XXV съезда сийлена накъабахара тика кийчо еш ба Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене аьшкбетона конструкцей завода болхлой. Парте съезда сийна социалистически яхье баьннача заводчанаша доккхий социалистически декхараш тIаийцар республике хьалъеча гIишлошта ма-эша гIишлои материалаш хилийта. Цу даькъе продукцеа реализаци яра шера план 25 декабре кхоачаш а еш, планал совгIа 200 эзар сома маьха аьшкбетона изделеш маьхала яха.

Уж декхараш толамца кхоачашдеш да. Продукцеа реализаци яра итт бетта план ханал хьалха 101 процент кхоачашъяьй. Валови продукци арахецара шера план толаме кхоачашъяьй. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 4,7 процент тIехкхоачашъяьй.

Къаьстта дика къа а хьегаш социалистически яхье хьалха латташ хиларца белгальяьнна я И. Г. Шапунов, В. Дакаев, А. И. Кармалев керте латта столярий, арматурщикий бригадаш. Массаза а заводе дIадоладеш дола кердадар хьалхарча дIадоладеши шоай новкъосташта хьоххам телаши къахьегаш хиларца белгалбаьнна ба арматурщица Дунаева Iайпа, станочница Т. Тайсумова, формовщик Н. Осмаев, кхы дуккха бараш а. КПСС XXV съезда сийна кIира йола задани 36 сахьата кхоачашъяраш йола инициатива дIайолаяьраш уж ба.

Заводчанаша доккхал ду шоаш ера а хецаш цирка зданега, пек деча бассейнага, быта цIенга, наха чубаха цIенош хьалдеча, Нохч-ГIалгIай цементии заводага, кхыча объекташка дIаяхийтача продукцех.

Цхьабакъда завода коллективо доаха къахьегама толамаш кхы а дикагIа хила йиш яр, нагахьа тха бехкагIа доаца кхоачамбоацараш ца нийслоре. Вай республике цементни завод йоллашехьа цемент ца тоъар бахьан долаш гаьнна арахьара хьатIаххахьа езаш хул из. Товарни бетон, маркхал, асфальтобетон арахецара йолча мощностех бизза пайда эцац. Цун керттердар да ара ма-хецца из продукци гIишлошъераште эшаш ца хилар.

Эсала Iалашъю завод эшача сортагIеи дикачеи металлопрокатаца, из бахьан долаш цхьаннена метта кхыйола продукци арахеца йолае езаш хул, из кийчъярга дуккхагIа дIадода. Уж а кхыдола а бахьанаш чIоагIа Iаткъ цехий а еррига завода а балха тIа.

Из иштта дале а завода партийни организаце предприяте коллектив оарцагIъяьккхай бехктокхамера 1975 шу толаме чакхдаккхара. Из тха сийлен деккхар да.

А. КОЛОША, Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене Грозненски аьшкбетона конструкцей завода директора заместитель.

ТЕШАМ БОЛАШИ ДИКЕИ

Укх шера 5150 гектара тIа гурахьа юв культураш дIае езаш бар Наурски района «Россия» колхоза кхаш леладераш.

Хьалхе оттаньча планага хьежжа 15 сентябре дIа а доладаь 17 октябре чакхдаьхар колхозхоша гурахьа дув ялат дIадера балхаш.

Гурахьа юв культураш дIаювш механизатораштa юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг Новокшонов Геннадий Ивановича яьккхар.

Гурахьа дIайийна культураш мел дика тIаяьншай, хIаьта мел низ болаш я хьожаш хилар укх деношка керттера специалисташ, механизатораш юкъе а болаш вIашагIъелла комисси. Техкача гучадаьлар дIайийна 97—98 процент культураш бозрамагIеи низ болаши тIаяьншилга.

Из толам Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 58 шу дузача деша хетабу «Россия» колхоза къахьегамхоша.

Х. МАГОМЕТОВ.

МЕХКДАЬТТА ДУКХАГIА

Дикача къахьегама толамашца накъайода Сийлахь-боккхача Октябра 58 шу дизара «Старогрознефть» мехкдаьттеи гази йоахача управлене коммуниста Щербаков Федор Ивановича кулгалдеча тIоанашка низ нийса лоаттабеча цеха коллектив.

Укх шера итт бетта «Старогрозненски», «Халы-Корт», «Минеральная», «Брагуны» яхача мехкдаьтта доахача моттигашкарча тIоанашка 10 миллион кубически метр фо, 5 миллион технически хий чудахийтад цар. Из бахьан долаш продуктивни тIоанашкара доаккха «Iаьржа дошув» 510 эзар тонн тIакхийттад. Из планагIа цеха коллективо укх шера даккха дезачул 33 эзар тонни тIаийцача социалистически декхарел 17 эзар тонни дукхагIа да.

Дика къахьегаш хиларца белгалбаьнна ба тIоанашкара низ нийса хилийтара бола операторaш Дубровин Владимир, Дубровин Юрий, Серегин Василий, Афонькина Ольга, Юриус Варвара, насосни станце машинисташ Боголепова Мария, Оськина Зоя.

Т. АЛЕКСЕЕВ.

Доазол дехьара хоамаш

ВИЗИТ ЧАКЪЯЬННАЙ

ЛИССАБОН, 1 ноябрь. (ТАСС). Португале президента Ф. Кошта Гомешеи доттагIала визиташ укхаза хиннача СРР президента Н. Чаушескуси кулгаш яздаьд цхьана яьча коммюникена, цу тIа белгалдоаккх, португальско-румынски юкъмоттиг Хельсинке хиннача ерригача Европа юкъарча совещане къобалъяьча принципий ларда тIа дегIаккхувла шинна оагIоно вIаIад яь хилар.

Политически, экономически, технически, культурни доакъошка цхьана леладу гIулакхаш шерде лаьрхIад, йоах коммюнике тIа, СРР-ои Португалеи. Барт вIаштIехьбаьннаб румынски товараш эцеи массехк проект кхоачашъеи финансировани яра Португалена кредит далара хьакъехьа. Иштта шин мехка юкъера торговле объем йоккхагIа хилийта а лаьрхIад.

Н. Чаушескус Румыне хьийхар Ф. Кошта Гомеши премьер-министр Пиньейру ди Азеведуи. Шоаш хьехар лар дIатIаийцар.

ГЕТТАРА ХАРЦАХЬА ЛОАРХI

НЬЮ-ЙОРК, 1 ноябрь. (ТАСС). Апартеида духьаларча ООН къаьсттача комитето геттара харцахьа лаьрхIар паргIатои бокъонца йола кортамукъалеи бахьан долаш къовсам лоаттабеш халкъ долча лоаллахарча Ангола хьакъехьа ЮАР расистски режимо леладу агрессивни гIулакхаш.

Комитета заседане ше къамаьл деш, Филиппинай викало Н. Вальдеррамас «Къулбехьарча Африкера хьал африкански континента къулбехьарча даькъа тIарча машара гIулакха кIераме хилара тешал деш йола гуччахьара агрессе акт» лаьрхIар дукха ха йоаццаш ЮАР-а бIу Ангола территоре тIа чубахарах.

Апартеид дIаякхарен Къулбехьен Африка мукъаяккхар духьа лоаттабу къовсам хьаллацарен деша хетаяь 1976 шера бIаьстан юхье Гаване Дунен халхъашта юкъера семинар чакхъяккхара хьакъехьа Куба Республика правительства енна предложени тIаийцар комитето.

Иштта къаьстта балха группа а вIашагIъеллар комитето ООН дуккхазза яь решенеш йоллашехьа а лeладеш дола НАТО блокан ЮАР-а режимаи юкъера бувзамаш тахкара.

ЕВРОПЕРЧА МАШАРЕИ КХЕРАМЗЛЕНИ ДУХЬА

СОФИЯ, 1 ноябрь. (ТАСС). Варне чакхъяьннай Европа 22 мехкарча ахархой партейи организацейн, центра партей, аьрдехьарча радикальнии либеральнии партей викалий совещани. Совещане дакъа лаьцар СССР колхозий Союзни совета делегаце.

Совещане белгалдаьккхар, Европе кхохкам кIаьдбелга бокъонца чIоагIдаь дIаоттадара, политически кхохкам кIаьдбелга тIема даькъе кхохкам кIаьдбарца дIакхоачашдара, герз дIадаккхара, ядерни герза деш дола дерригa тохкамаш, дуне хIалакдеш дола герза керда тайпаш хьаделга декхара дешашта Дерригдунен конференци гульяра доккха новкъостал де йиш йолаш ахархой партешн организацешн хилар.

30 партеи организацеи викалаша къобалйир 1976 шера феврале Хельсинке ахархой партейи организацейн делегацеш а Европа демократически низкй викалаш а вIашагIтохара хьакъехьа Финлянде центра парте енна предложени.

ЯЛАТАШ ДИКАГIА ХЬУВКЪЙИТАРА

КПСС XXV съезда толамца накъабахара, Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 58 шу дузача дезача деша дика къахьегама совгIат кийчдара еррига шоай торонаш оарцагIъяьха низ кхо ца беш къахьегаш ба укх деношка Шалински района «Автуринский» совхоза кхаш лeладераш.

ХIанз иттлагIча пятилетка хьалхарча шера хьувкъама ма-мога тешамегIа лард йоллаш ба уж. Укх шера планагIа 3800 гектара тIа гурахьа дув кIа дIаде деза цар. Дика вIаштIехьбаьккха дIахьу гурахьа юв культураш дIаера болх.

Ялх юрта боахама производственни участок я совхозе. Цу еррига участкашка гурахьа дув кIа дIадувш 23 агрегат я. Iуйрийна са тессаденз бийсанг 11 — 12 сахьат даллалца къахьегаш шин сменагIа болх бу механизатораша. ДIадув фу дерригa цхьоалагIчеи шоллагIчеи класса кондици йолаш да. Ала деза дIадувш дола кIи фу совхоза къахьегамхоша шоаш кийчдаьлга.

Къаьстта теркам тIабохийт кIа дикагIа дIадера. Лаьтта аьхачул тIехьагIа культиватораша, макхашца кIаьдду, нийсду. Фу дIадувшше а хIара гектара тIа 1,5 центнер кхоачнйташ суперфосфат, нитроамофос яха минеральни удобрени тосс. Селлкашта тIехьатесса катокаш я. Уж тIехьатессай дIадийна фу лаьтташа дикагIа дIакъайладаккхара, лаьтта IотоIадара.

Гурахьа юв культураш агротехнически дикагIа йолча, лоаццача хана дика дIаера шерра социалистически яхь яьржай производственни участкашта юкъе. Яхье хьалха Цуроев Висхана кулгалду кхоалагIа юрта боахама участок я, хIаьта шоллагIча моттиге — Тасуханов Бадруди начальник вола йиълагIа участок.

Наьха балхацара материальни безам совбаккхара оттаьча мероприятешка хьежжа гурахьа дув ялат дIа а дийна итог яьчул тIехьагIа участкашта юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг яьккхача участка коллектива — эзар сом, шоллагIчоа — 600 сом, кхоалагIчоа 300 сом ахчан совгIаташ лургда. ЙоагIа йоакхо ю механизаторий балхацара моральни безам совбаккхара. Дикача болхлой опыт ювцаш, хIаьта во болх бераш нийсдолийта кхоачамбоацараш дIадахара тIахьехаш хIара участке «Молния» яха къахьегама листокаш арахец дийнахьа цкъа. ДикагIболча механизаторий сийна ЦIе байракх айю совхоза контора хьалхашка. Со совхозе хиннача хана хьалхарча дийнахьа яхье хьалхле яьккхача йиълагIча участкерча механизаторий коммуниста Хадаев Бауде, коммуниста Тасуханов Iийсай, ШахгиреевгIар Шамсудинеи Ахьмадаи сийна айяь яр ЦIе байракх.

КПСС XXV съезд хургйола иттлагIча пятилетка лоархIамегIа дола шу санна исторе юкъегIоргдолча тIадоагIача шера план 21 центнер йолча хIара гектара тIара 25 центнер кIа чуда социалистически декхар тIаийцад тха совхоза кхаш лeладераша,— йоах совхоза директора Ахмиев Руслана. — Денна дош кхоачашдара хIанзе а лард йоллаш ба уж. Ала деза йоллаш йола лард тешаме йолга. Дика нийсделар хаоттама хьалаш а. Соахка санна екъа хиланзар гуйре. Цу гIулакхо торо хилийтар гурахьа юв культураш дIаюв лаьтта лерттIа кийчде. ТIадоагIача шера хьалхашка латтаргдола декхараш, хIаьта шоаш денна дош тха совхоза кхаш лeладераша кхоачашдергхиларах шеко яц са.

ХIанзале 3200 гектара тIа гурахьа йийна культураш дIайийнай совхоза механизатораша.

Хадданза йоакхо ю совхозе хьувкъам алсамбаккха йиш хулийтача торонех пайда эцара. ПоархIехи кIотаргехи мукъа а даьккха эри илла 257 гектар лаьтта аьха а аьхи юрта боахама культураш дIайийнай укх шера. ТIадоагIача шера эри уллача кхы а 300 гектар лаьттах пайда эцара лаьрххIа план оттаьй.

КIезига лаьтташ дац цу боххаме планагIа хий дуллаш. Цхьабакъда кхашка эшача боарамагIа хий дуллилга совхоза юкъе гIолла чакхдоалаш долача «Белка» яхача хиx тийша хул. Иштта, укх шера республике йохъал а этта геттара кIезига лар хий «Белка» чу. Из бахьан долаш лерттIа хий дилла йиш хиланзар кхашка, цудухьа къаьстта лоха хилар гурахьа йийнача культурий хьувкъам.

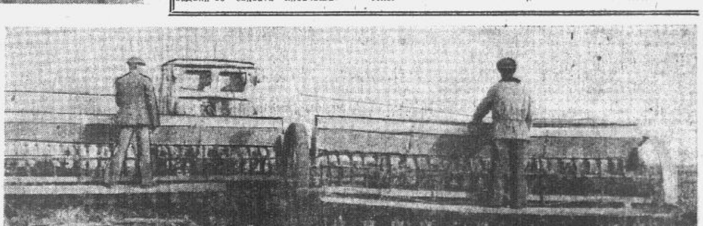
Хий дуллилга духхьал Iалама хьалех, хIаьта «Белка» чу Iовча хих тийша хургдолаш лаьрххIа мероприятеш чакхйоахаш я совхозе. Октябрьскос, Керда вахар, яхача юрташта юхе кхо Iам хьабеш латт. Цар чу Iоадергдолча шовдий хиво торо хулийтаргья хIанзалца хий ца дуллаш хиннача 500 гектар совгIа долча лаьтта хий дилла, цудиъа цхьана чуэца ялат 500—600 тонн алсамдаккха.

Боккха теркам тIабохийт совхозе бIаьсти дIаюргйолча культураштa лаьтта кийчдара. ПланагIа укх шера зяба 3887 гектар лаьтта аха дезаш да совхозе. Зяба лаьтта оахаш 15—16 трактор хул хIара дийнахьа. Шин-кхаь сменагIа дийнахьеи буси къахьег механизатораша. Шоаш хьадер сихеи дикеи чакхдаккхар духьа шерра социалистически яхь яьржай царна юкъе. Яхьа итог хIара пхе дийнахьа ю. Бал ха норма кхоачаш ца еш цхьаь цаI вац.

Къаьстта дика болх бу механизатораша коммуниста Садулаев Шаида, Мусаев Рамзана, Канташов Хизира, Абубакаров Бадрудде. ХIанзле массехказза деннад царех хIараненa яхье хьалхара моттиг яккхарах луш дола 20 сом ахчан совгIат.

Лаьтта хьаьдара укх шера гурахьеи Iайи планагIа кхашка 10 эзар тонн органически удобрени йилла езаш ба совхоза механизатораш. ХIанзле 7 эзар тонн удобрени йиллай. КПСС XXV съезда накъаболхаш планал совгIа кхашка 5 эзар тонн органически удобрени йилла социалистически декхар тIаийцад лаьтта хьаьдара лаьрххIа вIашагIъеллача механизировании отряда коллективо.

М. ХАМАТХАНОВ.

КОММУНИСТ МАССЕ ХIАМАННА БЕХКТОКХАМЕ ВА

VIII Наьсарен районни партийни конференцера

1 ноябре хилар VIII Наьсарен районни партийни конференци. Цига КПСС Наьсарен районни комитета балхах отчет йир парте райкома хьалхарча секретара С. М. Бекова.

Конференце къамаьлаш дир В. Н. Ясиновске — «Экажевский» совхоза партбюро секретара, А. Б. Кокорхаева — трикотажни фабрика слесара, А. Д. Дзейгова — «Октябра 40 шу» яхача совхоза директора, Т. Г. Щербининас — ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода технически тIахьожаме отдела мастера, Я. И. Мальсагова — «Назрановский» совхоза отделене управляюще, Я. Х. Костоева — «Экажевский» совхоза тракториста, С. Д. Дзангиева — милице районни отдела начальника, Р. А. Темурзиевас — «Октябра 40 шу» яхача совхоза доярка, С. М. Цороева — райбыткомбината парторганизаце секретара, А. Б. Хазбиева — парторганизаце секретара, В. Н. Эльджаркиевас — трикотажни фабрика директора, Б. С. Могушкова — автотранспортни предприяте шофера, Б. И. Гандалоева — райисполкома председатела, Г. И. Макаровас — № 1 йолча юкъерча школа парторганизаце секретара, Б. Х. Кациева — райпо продавеца, И. М. Муцольгова — ВЛКСМ райкома хьалхарча секретара, А. М. Хамхоева — совхоз-техникума болхлочо, Я. И. Даурбекова, — «Октябра 40 шу» яхача совхоза тракториста.

Конференце балха юкъе дакъа а лаьцар къамаьл а дир КПСС Нохч - ГIалгIай обкома хьалхарча секретара А. В. Власова.

Иштта конференце балха юкъе дакъа лоацаш бар КПСС обкома бюро член Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. Х. Боков, КПСС Нохч - ГIалгIай обкома йийгачеи кхачайи промышленноста, торговле отдела заведующи З. А. Ахмадов.

Конференце хержай райкома керда состав, КПСС Нохч-ГIалгIай областной конференце делегаташ. КПСС райкома хьалхарча секретаралла хержар С. М. Беков, секретаралла Н. И. Барановеи А. М. Тутаеви.

Конференце тIаийцар парте райкома болх тоабара тIаберзабаь отчетни докладах бола соцам.

КЕРТТЕРДАР — ТОРОНЕХ ПАЙДА ЭЦАР, БОЛХ НИЙСА ВIАШТIЕХЬБАККХАР

ДОКЛАДЧИКА а конференце къамаьл даьраша а чIоагIа теркам тIабахийта дийцар района экономика дIахо дегIайоалаяра района партийни организаце, коммунисташа, берригача къахьегамхоша отчетни юкъа баьча балхах. Массехк цифра йоалаергья вай. Нагахьа санна нийслагIа пятилетка дIайолалуш района промышленносто шера 25 миллион сома маьха продукци арахецаш хиннаяле, 1974 шера 32 миллион сома маьха арахийцар. Наьсархой продукци дика йовзаш я мехка дуккхача республикашка, хIаьта «Электроинструмент» заводе хьаю электросверлильни машинкаш дIахьухьийт дунен 40 мехка.

КПСС XXV съезда сийна яьржача яхье доккхий толамаш доахаш Iальмате дукха къахьегамхой, бIарчча коллективаш я районе. Царех я «Электроинструмент» завода йоккха коллектив. Отчетни юкъа цо тIеххоачашъяьй валови продукци арахецара пайда бара планаш. Иштта дика къахьег цо пятилетка тIеххьарча шера а. ТIеххоачашъяьй продукцена реализаци яра нийс бетта план. Заводе карадерзадаьд дунен тIа дикагIчарча нийсса йола шолха изоляци яь машинкаш арахецилга.

Уж толамаш даха вIаштIехьдаьннад КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра шерра яь йоаржаяь къахьегарах, болхлой хьинар айдара, продукци дикагIа хьаяра, дисциплина чIоагIъяра, специалисташ боагI-боагIача дIаоттабара, наьха бехктокхам айбара завода партийни организаце а цун бюрос а хаддаза йоакхо ярах. Цига дика лел къаьнача йоккха опыт йолча болхлоша къоначарна шоай говзал караерзае новкъостал делга. Ер шу долалуш заводе вIашагIъеллай къахьегама ветераний совет, хийчъяьй ветераний-наставникий устав. Предприяте 60 болхлочо хьогге а кхоачашъяьй шоай пхе шера планаш. Хьалха латтачарна юкъе ва слесарь-лекальщик Котиев Ахьмад, токарь Сагов Йоакъап, литейщик Гизатулин Мубаракша, кхы дуккхабараш а.

Дуккхача шерашка тIехьаIоаш хьайоагIаш яр трикотажни фабрика. Цхьабакъда дIадахача шера денз тоадала доладелар цун гIулакхаш. Масала, укх шера нийс бетта соахка цу хана хинначул дуккха а дуккагIа продукци маьхалъяьккхай цун коллективо. Из де торо хиннай кхычарна хьокхам телаш уж шоашта тIехьа боахаш фабрика коммунисташа къахьегарах, цар авангардни лоархIам лаккхбаларах. Районе кхы а предприятеш я нийслагIча пятилетка планаш кхоачаш а тIеххоачаш а еш хьайоагIаш. Царех я автотранспортни предприяти, лесхоз, нефтебаза, маьхк ю завод, АМООС, мельзавод, кхыраш а.

Цхьабакъда, царна карагIдаьннарех дувцача хана докладчико а пренешка къамаьл даьча делегаташа а хьоаха ца деш дитанзар промышленни предприятей, юххьанцарча партийни организацей балха юкъе нийслу кхоачамбоацараш. Къаьстта во лел гIишлошъеча организацей гIулакхаш. ГенподрядагIа а ший низаца а гIишлош хьалъяра планах лоархIац ПМК-432, ДСУ-2. Цун керттера бахьанаш да цар кулгалхоша шоашта тIалатта бехктокхам кхета ца белга, къахьегама дисциплина чIоагIъяра а социалистически яхь йоаржаяра а юххьанцарча партийни организацеша доагIар ца делга. Цу тайпара воча хьал тIа да кирпичкаш еча завода гIулакхаш а. Цун коллективо кхоачашъяьяц соахкара план, наьха санна тIехьаIоаш я укх шера а.

Пленуме белгал ма-даккхара парте районни комитето, юххьанцарча партийни организацеша, производственни коллективаша де мел доагIар дац промышленни предприятей балха эффективность лаккхъяра, дикаяр мара продукци ара ца хецара, къахьегама овсарле лакхъяра. ХIанз а Iальмате дукха моттигаш нийслу производственни технологически дисциплина телхаеш, болхлой дукха хувцалуш, бедален материалийи кхом ца беш, продукцега планагIа доагIачул дуккхагIа хIама дIадохийташ. Укх тайпара факт йоалайир конференце: кхо шу хьалха дукха ахча а денна нийса йиъ штамповочни пресс оттайир «Электроинструмент» заводе. БархI бетта гаргга болх а баь ехача дена латташ я уж.

Ховш ма-хиллара, уж вай лакхе дийца дешаш хIара предприяте балха юкъе керттердарех долга. Конференце делегаташа В. Эльджаркиевас, А. Хазбиева, Т. Щербининас, кхычар а ма-аллара уж къоастадеча эггара хьалха оарцагIъяла декхарийла яр парте районни комитет, цун отделаш. Цар хIанз а боаггIача тайпара лостам телац, новкъостал дац юххьанцарча партийни, профсоюзни комсомольски организацешта, доагIар цIенхаштта хьадехац предприятей кулгалхошкара. Бакъда, кIезига хилац шийга ца доагIаш дола производственни дешаш къестаделга парте районни комитето хьатIаийлу моттигаш.

Докладчико а конференце дуккхача делегаташа а дух тIа боала гIерташ дийцар района юрта боахаме эттача хьалах. Отчетни юкъа паччахьалкхенга лаьттанцара йоален хьайбайи продукци йоххача цхьадола толамаш карагIдаьннад наьсархошта. Масала, 1974 шера во хьувкъаянзар хьажкIаш, ка бола ялат, коартолаш, генараш, шекара свекла. Уж продукташ йоххара шера план а социалистически декхараш а кхоачашдир района къахьегамхоша. Соаккара шу къаьстта дика чаккдаьккхар «Октябра 40 шу» яхача совхоза коллективо. Цо дикка тIеххоачашдир хьажкIаш, генараш, шекара свекла йоххара планаш. Иштта дика къахьийгар совхоз-техникума болхлоша а. Цар кхоачашдир паччахьалкхенга ялати генараши доххара пхе шера план.

Доклада тIа а конференце къамаьл даьча В. Ясиновска, А. Дзейгова, Я. Мальсагова, Я. Даурбекова, кхычар а дийцар КПСС XXV съезда баха ма-боаггIара накъабахар духьа ях а йоаржаяь къахьийгача района юртбоахама къахьегамхоша гуйран дерригаш а хIанз дац аьнна балхаш чаккдаьрах. Конференце цIераш йоккхар хьаттама хьалаш Iальмате эттув боацаш хиннача укх шера а доккхий толамаш даьхача говзанчий. Масала, 215 гектарах хIаране тIара 17.3 центнер генараш чуденад «Октябра 40 шу» яхача совхоза нов. Кулбужев керте латтача механизированни звенос. ХIара гектара тIара 32—34 центнер хьажкIаш яьхай У. Мислаурсвен Т. Гайтовен звеноша. Иштта дика къахьийгад кхы дуккхачар а.

Цхьабакъда гIадвугаш я района совхозаша отчетни юкъа баьча балха итогаш, уж хIанз а зенаш деш а, цар кхоачашъяц пхе шера планаш. Масала, диъ шеран 9 беттан паччахьалкхенна дIа ца лувш дисад 29 эзар тонн ялат, 1313 тонн дулх, 2211 тонн шура.

Цу бахьанаш да, йоахар делегаташа, парте районни комитето, цун бюрос балха тIа цIенхаштта гIалаташ дувлийтача боахамий кулгалхошкара, керттерча специалисташкара доагIар хьа ца дехар, юкъерча звенон болхлой бехктокхам айбара хайра хIама ца дар, къахьегама овсарле лакхъярай продукцега дIадодар кIезигдаран тIадерзадаь хоадам боллаш дола гIулакхаш чакх ца дахар. Цудухьа воча хьал тIа я боахамий экономика. Конференце е а йоагIаш критика йир дуккхача шерашка паччахьалкхенна доккхий зенаш деш хьайоагIа «Назрановский» совхоза директора нов. Албогачиевн парткома секретара нов. Путилинан, «Экажевский» совхоза директора нов. Хасиевнен партбюро секретара нов. Ясиновскенеи.

Цхьабараш хаоттама хьалаш во хиннад яхаш бехказа бувла гIерте а ялата культураш во хьувкъаяра бахьан из дич. Керттердар да лаьтта леладара культура доха хилар, тракторни кхаш леладечен бригадий болх лерттIа вIаштIехьа ца баккхар, совхозий, юртбоахама районни управлене кулгалхоша, специалисташа лоаттабе безача тайпара балха тIахьожам ца лоаттабаьлга, учет ца лаьльга. Из мара кхы фуд цхьатарра хьалаш доллаше «Экажевский» совхозе гектара тIара 5 центнер мара генараш чу ца денача «Октябра 40 шу» яхача совхозе шозза дукха чудар? Масала, кулгалхой тIахьожами учети ца хилар мара кхы фу бахьан долаш нийсденнад укх тIеххьарча шера цхьанна а комиссена е ревизена гуча ца доалаш «Октябра 40 шу» яхача совхозе 245 бежан мича дахад ца ховш дайна дIадалар?

Доккхал де хIама, долаш бац района хьайбаш леладераш а. ХIара шера паччахьална доккхий зенаш ду хьайбай боахамо. Къаьстта уйла 1 сагото а яйташ да цхьа хIама — укх тIеххьарча шерашка района совхозашка лохлуш доагIа хьайбай продуктивность. Масала, 1971 шера хIара кхоабача Iаттагара 1804 килограмм шура яьккхад яле, 1972 шера 1721 килограмм яьккхар, 1973 шера — 1641 килограмм, 1974 шера — 1609 килограмм, хIаьта укх шера нийс бетта 1230 килограмм мара яьккхац, е соахка цу хаьарчул 91 килограмм кIезигагIа. ХIара кхоабача Iаттагара йоаккха шура геттара а чIоагIа кIезигъенай «Экажевский» совхозе 188 килограмм. Района фермашка соахка 1 октябре хинначарел 580 бежан кIезигагIа да укх шера. Из нийсденнад доахан дукха Iахар дисарах, доврах. Укх шера нийс бетта хIара 100 Iаттон дуьхал дахкаьча бежанов 56 Iаьсилг мара даьдац, хIаьта тIера даьйнад 241 бежан. Царех 118 бежан алхха «Назрановский» совхозе денад.

Хаттар отт: хьайбай боахам тоабе торонаш йий-хьогI Наьсарен районе? Шортта я! Царех дийцар делегаташта Р. Темурзиевас, А. Дзейгова, Я. Мальсагова, А. Хамхоева, кхычар а. Кхычахьарчул эргаш цхьаккха хIама йоацаше а дика толамаш ма-доахий «Октябра 40 шу» яхача совхоза хьайбаш теладераш. 25 декабрь хьатIакхоачал пхе шера план кхоачашъяь бовла цага ба уж. Соахка хIара кхоабача Iаттагара 2159 килограмм яьккхай цу совхоза фермай болхлоша, е юкъера даьрхIа районе яьккхачул 550 килограмм дукхагIа.

Социалистически яхье хьалха латташ хьайоагIа Долакха-Юртарча ферма коллектив. Цига белгальяьнна къахьегаш я СССР Лакхехьарча Совета депутат Даурбекова Зина, Балхоева Дугурхан, Тимурзиева Роза. Районе кхы а дукха доярка ба иштта доккхий толамаш доахаш. Конференце делегаташа чIоагIа хоза хетад тIаийцар КПСС XXV съезда сийна 1976 шера хьалхарча квартала план 24 феврале кхоачашъергья Долакха-Юртарча хьайбаш леладераша аьнна Р. Темурзиевас баь хоам.

Лоцца аьлча: мел эшар да районе хьайбай боахам овланрара тоабара, из наьха санна дегIабоалабара. Конференце белгал ма-даккхара, эшар да совхозий кулгалхойи специалистийи бехктокхам айбар, фермай болх тоабара парткомашеи партбюрошеи парте районни комитето, цун бюрос дени йоакхо яр, хIара фермана кхоачам хиллал доакъар Iалашдар, зоотехнически ветеринарни болх эргабаьккха тоабар, хьайбаш леладерашта овсаре къахьегара мел эшар хилийтар, хьалха латтарий опыт шерра дIайоаржаяр.

Цхьабакъда из дерригa хIанз деша да ала йиш яц. Цудухьа укх тайпара хьал эттад районе. Масала, шурей дулхи даккхаро а доххаро а 381 эзар сом зе даьд «Экажевский» совхоза, шура йоххаро 277 эзар сом зе даьд «Назрановский» совхоза. Совхоз-техникумо дехкад 50 тонн дулх, цунга дIадахад... 41 эзар сом. Уж гIулакхаш цу боахамий кулгалхоша, партийни организацеша, беррига коммунисташа цIенхаштта уйла е езаш а кхы гаьна ца доахаш тоаде а дезаш да.

Партийни конференце делегаташ вIаши дагабьина белгалдир района промышленни предприятей, гIишлошъеча организацей, совхозий экономика чIоагIъяра, производства эффективность айяра, чурча торонех пайда эцара, КПСС XXV съезда даха ма-доагIара накъадахара де дезараш.

ТОАБЕ ОРГАНИЗАЦИОННО ПАРТИЙНИ БОЛХ

ПАРТЕ XXIV съезда, цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенеш кхоачаш а еш отчетни юкъа ший болх эргабаьккха тоабелга, кадраш хьахоржилга, йоагI-йоагIача дIанийсъелга, царна кхетам лулга къаьстта теркам тIабахийта леладаьл парте районни комитето. Уж дешаш дуккхаза дийцад парте райкома пленумашка, бюро заседанешка.

Цхьабакъда, докладчико а конференце делегаташа а кертагI ма-даккхара из болх таханарча декхараша дIадехача тайпара вIаштIехьбаьккхабац. Дуккха моттигаш хиннай кулгалду нах царна фу дулургда, малагIа политически сахкхетам болаш ба лерттIа ца а хьожаш гIулакхаш тIа хьежабеш. Масала, 1974 шу чаккдоаллаш ПМК-432 начальникалла оттавир нов. Тангиев. Итт бутт боаллаше а болх бохабарах, финансови нарушенеш ярах дIаваккха вийзар. Района халкъа боахама керттерча доакъошка дуккхача хана дена болх бу кадраш яц. 1973 — 1974 шерашка КПСС райкома номенклатурана чубоагIача советоки органий болхлоех 55 процент, унахцIено лораеча — 66 процент хувца бийзар.

Кадрови балха юкъе цIенхаштта кхоачамбоацараш да трикотажни фабрике. Укхаза керттерча производственни участкашта дуккхача хана кепте лаьттаб балхах дика кхеташ боаца а кхыметтел лийца баьхка а нах.

Цу тайпара гIалаташ дувлийтача, балха тIа доккхий кхоачамбоацараш доллаше уж дIададахара хайра хIама ца деча партийни организацешкара доагIар хьадехац парте райкомо, йоахар конференце. Из иштта хиларах дола масалаш кIезига дац.

Коммунист нов. Албогачиев керте латтача совхозо укх тIеххьарча диъ шера 2 миллиони 155 эзари сом зе-даьл паччахьалкхенна. Цун бахьанаш тахкара а совхоза директоргара, кертерча специалисташкара, отделенешкара фермайи кулгалхошкара доагIар хьадехара хIама дац партком а цун секретара нов. Путилина а. Шоай балха тIа цу тайпара гIалаташ дувлийт совхоз-техникума, райисполкома, кирпичкаш еча завода, Долакха-Юртарча юкъерча школа партийни организацеша.

Цу гIулакха бехке я парте райком а. Цо царна доагIаш дола новкъостал даьлац, лерттIа лелабаьбац кадрашта кхетам балара болх.

Коммунистий авангардни лоархIам лаккхбара, партийни организацей денал айдара чIоагIа лоархIаме хиннай дукха ха йоацаш районе чаккхьяьнна отчетно-хоржамий собранеш. Цар хьаьхера района коммунисташа КПСС Центральни Комитета, КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев керте латтача цун Политбюрос чакхйоаха чура а арахьара я политика хьаллоацаш а къоабалъеш а хилар.

ХIанз ерригача парторганизацешка вIашагIтохаш а Iомаеш а латт коммунисташа яь критически замечанеш. ШийргIанарча конференце дегIаена идейно кхотвенна, организационно чIоагIъенна къаенай районни партийни организаци. Цун мугIарашка за 721 коммунисти 74 КПСС членалла кандидати. Из хала дар аьнна модагIа хIама дургдола боккха низ ба.

Коммунистий парте членалла кандидатий чьтнар айдара доккха новкъостал дир партийни документаш хувцаро. Цу организационно-политически мероприятеех кхетамца пайда ийцар парте райкомо, юххьанцарча партийни организацеша. Партийни документаш хувцача юкъа ялх бIаь гаргача сагаца къамаьл дир. Районе шерра пайда эц бюро, партком заседанешка, партийни собране коммунистий отчеташка ладувгIар санна йолча формаех а. Цхьабакъда, парте райкомо а юххьанцарча партийни организацеша а коммунистий авангардни лоархIам лаккхбара, царна кхетам балара, шоашта тIадиллар бехктокхаме хеташ цар дергдола хIама дизза дац. Цудухьа нийслу, йоахар конференце, коммунисташа парте Устав телхаду, царна партийни бехк бу, уж партера дIабоаха моттигаш.

Коммунисташта идейни кхетам балара, цар политически а къахьегама а хьинар айдара чIоагIа лоархIаме я партийни собранеш. Царех кхетамца пайда эц «Электроинструмент» завода, совхоз-техникума, РОВД, № 1 йолча юкъерча школа партийни организацеша. Укхаза коммунисташа гуччахьа дуви коллективерча гIулакхех шоашта хетачох, цIераш йоах бехке бараш, болх гоабара тIаерзаяь хоадамболлаш предложенеш тел.

ГIулакх цу тайпара дац массанахьа. КIезига моттигаш хилац партийни собранешка дукхагIча даькъе элхха производственни дешаш дувцаш. Цхьайолча партийни организацешка хан-ханнахьа чакхъяхац партийни собранеш, коммунисташа хьаккхашта къамаьлаш дац, шоашта хетар дIаалац, критикей самокритикей кIезига хул, дувца оттадаь дешаш кIоаргга техка кийчдац.

Докладчико а делегаташа Б. Гандалоева, И. Муцольгова, С. Дзангиева, кхычар а цIенхаштта теркам тIабахийта дийцар къахьегамхой депутатий Советашта, административни а халкъа тIахьожама а органашта, профсоюзни комсомольски организацешта партийни кулгал дар тоаде дезаш хиларах.

Къахьегамхой депутатий Советий болх тоабара парте райкомо даим йоакхо яьяле а хIанз а дукха кхоачамбоацараш да цар балха юкъе. Райисполкомо а моттигерча Советашта а лерттIа доал дац боахамеи культурнии учрежденешта, депутаташа харжархошта хьалхашка отчеташ телилга вIаштIехьдаьккхадац, сессей, бахача наьха сходий решенеш кхоачашъяра эсала тIахьожам лоаттабу. Делегата Г. Макаровас ма-аллара, хIанз а дукха моттигаш хул райисполкомо де дезаш дола гIулакхаш парте райкомо шийна хьатIаиддеш.

Конференце цIенхаштта критика йир административни органашта. Районе дукха моттигаш нийслу социалистически законаш телхадеш, уголовни дешашка тIагIоллара хьежаш, зуламаш ца хилийтара де мел доагIар дац.

Наьсарен района профсоюзни организацена юкъевоагIа итт эзар совгIа саг. Бакъда дуккхача профсоюзни организацеша эсала кулгалду социалистически яхьа, коммунистически къахьегама тIехьарча болама. ЛерттIа къовсам лоаттабац къахьегама дисциплина чIоагIъяра, къахьегамхой культурно - бытовойи производственни хьалаш тоадара тIехьа.

Отчетни юкъа парте райкомо дикка тоадаьл комсомола партийни кулгал делга. Комсомольски организацей болх тоабара дешаш дуккхагIа дувца яьннай райком. Цунна хетаьяр 1974 шера хиина парте райкома III пленум. Укх тIеххьарча шерашка комсомоле болх бе дуккхагIа хьежабу коммунисташ. ХIанз 12 комсомольски организацена керте латт къона коммунисташ. ХIаьта а, белгалдоахар делегаташа, комсомола партийни кулгал делга наьха санна тоаде дезаш да. Из болх тесса лелабу «Экажевский» совхоза, автотранспортни предприяте, мельзавода, кирпичкаш еча завода, маьхк еча завода партийни организацеша.

Комсомольски организацешка документаш хувцаш латт хIанз. Из лоархIаме политически мероприяти чакхйоаккхача хана къаьстта теркам тIабахийта беза комсомольций а комсомольски организацей а хьинари денали айдара.

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ БОЛХ — КЕРДАЧА ДЕКХАРАШКА ХЬЕЖЖА

ОТЧЕТНИ юкъа идеологически болх вIаштIехьбоаккхача а из чакхбоаккхача а районни партийни организаце ларде лийцай КПСС XXIV съезда а КПСС Нохч-ГIалгIай обкома X пленума а решенеш. Укх тIеххьарча шин шера райкома пленумашка а партийни активашка а бархIазза дийцад идеологически болх чIоагIбарах дола дешаш.

Шеко йоацаш да коммунисташтеи парте боацараштеи марксистско - ленински дешар хьехилга, пропагандистски кадраш хоржилга, дикка тоаденнилга, цар идейно-теоретически методически боарам укх тIехьарча хана дикка лакхбеннилга. ХIанз районе болх беш я 7 юххьанцара политшкола, марксизма - ленинизма ларднй 18 школа, 32 семинарски группа. Цига дешаш ва 1504, саг, царех 743 коммунисти 224 комсомолеци ва. Цул совгIа 15 комсомольски политкружоке, 43 экономически школе, кхычахьа а дешаш ва 6662 комсомолец.

ДукхагIйолча политически, экономически школашка занятеш ладувгIараш дика хьаухаш а цар хьинаре дакъа лоацаш а чакхъювл. Иштта дац массанахьа а. Чаккхьяьннача дешара шера итогашка хьахьоках партийни, комсомольски дешара цхьайолча юххьанцарча партийни организацеша а парте райкомо а лерттIа йоакхо ца елга.

Идеологически балха лоархIамеча доакъоех цаI да лекционни пропаганда. Из тоаяра кIезига хIама даьдац парте районни комитето: эргаьхай КПСС райкома лекторийн докладчикийн группаш, царна юкъебахийтаб эрсий а гIалгIай а меттала къамаьл де ховш бола нах, чIоагIъяьй «Знание» общества организаци, керда яьккхай лекцей тематика, тоьал болх баьб лектораш-атеисташ кийчбеш.

Бахача наха идейни кхетам балара аьттув болаш я сходаш. ДIаяхача замах юхедиса во гIулакхаш хьагучадахара, мурдий тоабеех доала зулам дIадовзийтара сходех кхетамца пайда эц идеологически болхлоша.

Цхьабакъда, лекционни пропаганда елга кердача декхараша дIа ма-деххара да ала йиш йолаш вацар докладчик а конференце къамаьл даьраш а. Ледара болх беш я цхьайола цIагIара лектореш, гIалгIай меттала кIезига лекцеш доккладаш еш культура учрежденешка, ЖIайрахьа, СурхотIа, Экажкъонгий-Юрта, Пхьилекъонгий-Юрта. Района цхьаболча бехктокхамеча болхлоша бахача наха хьалхашка лекцеш ешац, доккладаш яц. Царех ва райбыткомбината директор нов. Лотырев, ДСУ-2 начальник нов. Эсмурзиев, маьхк еча завода директор нов. Парчиев, кирпичкаш еча завода директор нов. Долгиев, кхыбараш а.

КПСС Нохч - ГIалгIай обкома X пленума соцамга хьежжа парте райкомо дикка эргабаьккхар къахьегамхошта идейно-политически, интернациональни, атеистически кхетам балара болх.

Цу даькъе цхьайола опыт Iоаьяй ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода партийни организаце. Цун кулгалхоша чакхйоах идеологически планеркаш, цига дувц интернациональнии атеистически кхетам балара дешаш.

Из дац районерча дукхагIайолча коллективашка. Къахьегамхошта коммунистически кхетам луча хьинаре дакъа лацац цхьайолча культпросветучрежденеша, цу хьакъехьа учрежденеша.

Керда саг хьалхевеча Iальмате дукха дакъа кхоач школага. Из декхар района школаша дизза кхоачашду ала йиш яц. Керттера кхоачамбоацар да цхьайолча педагогически коллективаша дешар хьехара, берашта интернациональни, патриотически, атеистически кхетам балара лерттIа йоакхо ца яр. Конференце цу хьакъехьа дийцар делегаташа Б. Гандалоева, Г. Макаровас, кхычар. Школашка тоьаш бац хьехархой, СурхотIарча, Экажкъонгий-Юртарча, цхьайолча кхыча а школашка геттара кIезига ба комсомольцаш, къаьстта йиIигаш, йоахар цар.

ХIана тоьаш бац хьехархой, хIара шера дукха нах ма-ухийтий Наьсарен школашка? Цу тайпара хаттар эттар конференце. Цхьан тайпара жоп дала хала да цунна. Цкъа-дале, районе баха кагирхой кIезига деша ух университете, шозлагIа-дале, кхычахьара хьатIабаьхкача хьехархой лерттIа йоакхо яц моттигерча Советаша, совхозий кулгалхоша. Хьехархой ди дола хапен 1 сентябрен тхо дагадехадар, аьнна дIалац гIулакх. Хьехархой, къаьстта къоначар денна терко е еза, йоахар делегата Г. Макаровас.

Цхьаккха дича ла мегаргдолаш хIама дац шоай цIа, гаргара нах, баьха моттиг а йита гIалгIай берашта хьеха баьхкача нахаца хулигански гIулакхаш леладар. Цу тайпара моттигаш районе кIезига хиннац, халахете а, хIанз а хул.

Массанега юкъара юкъера дешар дешийтара закон кхоачашдара, белгалдоахар конференце, Iальмате лоархIаме да школанеи тешабагIарий пайнйоаношпеи юкъера бувзамаш чIоагIдар, йиIигаш школа чаккхьяьккха бовлалца дешара хьа ца бахар, дешархошта профориентаци лулга тоадар. Из динза даргдоацилга хьахьоккхаш яр конференце йоалаь укх тайпара факт.

№ 1 йола город Назранера школа чаккхьяьккхача 67 кагирхоех кхо-виъ воацар вузашка деша вахавац, хIаьта алхха шиъ мара производстве балха вахавац. Вожаш мичаб, уж фу деш ба ховш саг вац.

Идеологически болх тоабелга, къахьегамхошта интернациональни, патриотически, атеистически кхетам лулга, дIаяхача замах юхедисача нийрчача гIулакхашта духьала къовсам лоаттабелга, мурдаша леладу бIеха гIулакхаш гучадоахилга а цар партийни, принципиальни мах белга а района партийни организаце керттерчарех цхьа декхар долаш дус.

Хеталора конференце цу хьакъехьа цIенхаштта къамаьл хургда, аьнна. Бакъда, парте райкома отчетни доклада тIа къахьегамхой вахар нийрчадоахача гIулакхех кхоачамболлаш дувцанзар, белгалданзар уж ца хилийтара района партийни организаце, беррагача коммунисташа, юртий Советаша, активо ховламболлаш де дезар.

Районе моллагIа во хIама хилча, шоашта хIама ца ховш санна Iа цхьайола партийни, советски, общественни органашеш, йоахар делегата В. Эльджаркиевас. Из дIахо ла йиш йолаш хIама дац. Района еррагача общественноста, хIара сага дIахайта деза харцахьа хIама даьр, советски законаш телхадер вайна юкъе тарлургвоацилга, из цIаккха а бехктокхама кIалхарвоалалургвоацилга. ТIаккха мара боагIача тайпара пайда барбац района партийни организаце беча идеологически а кхетама а балхах.

М. ХАМХОЕВ.

1 ноябре г. Грозне Заводскойи, Октябрьски, Веденски, Ножай-Юртовски районашка районни партийни конференцеш чакхъяьлар. Цига хержар парте райкомий керда составаш, КПСС областной партийни конференце делегаташ.

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ КЪОВСАМА ФРОНТАШКА

ПАРГIАТОН ИЛЛЮЗЕШИ ИЛЛЮЗЕШ ЙОАЦА ПАРГIАТОИ

ЧIоагIа идеологически къовсам лаьттаб творчества паргIатон проблемана гоннахьа, хIанз а латт. ХIаьта «идеологеш цхьана тIаръяланаа» арг ца хилара хьакъехьа тезис хьакхайкадьча буржуазни пропаганда цхьа дакъа а хинна дIаэттай «интеллектуальни паргIатон» проблема э.

Цхьабакъда капиталистически мехкашка дуккхагIа хулаш боагIа дика гIулакх доаллача капитализмах бола фаьт бакъбаь тIаэца саготденна боаца нах. Цу наха дика хоз, капиталистически «паргIатонех» керттеьяр — из частни доалахье лелаяра йола паргIато, хIаьта кхыча бесса аьлча, Маркса яьхача тайпара, дохка-эцара паргIато, къахетам боацаш дерригa шоашта чуккхахьара паргIато йолга: из массанахьа а кхолчаш йола, долла хIама ший оагIонгахьа хувцаш йола, доллача хIамах — мехкдаьтта из дале а, Iувша резинка е художника живописни полотно из яле а — шийна гIойле яр де, пайда баккха гIерташ йола паргIато из йолга.

Литературах, музыках, живописах товар а даь, конъюнктурагахьа, царех коммерчески пайда баккхаргахьа лостаьяй уж, творчества эзди маIан IотоIадаьд, дош доацача даьккхад капитализмо. Хьадагайохаргьа вай кхыметтел 40—50-ча шерашка ВIашагIкхийттача Штатий радиосети телевидени дIа а аьна гIоръяьнна хина «сапа чопа операш». Кхы чIоIагIа сий доацача йоаккхалургйий музыка, барзкъаш дуттача порошока рекламаца тарваь Моцарт дIаоттавича? ТIаккха тамаш е фуд укхаза, нагахьа санна цу тайпара «хьашт долча оагIорахьа творчество лостаярах» хеставеш волча сюрреализма мэтрас Сальвадор Дале сийлахь-воккхача Леонардо Джокондана рекламни мекхаш дехкаш хилчеи цу тIа а ужжамо «эксперименташ» бокъонца йола паргIато я яхаш хьакхайкаеш хилчеи!

Социалистически реализма искусства керттерча принципашта — партийностан народностан — критика ю буржуазни идеологаша. Ах бIаь шу совгIча хана дорха Iоттараш ю адамленна цIаккха доврдоаца духовни беркат деннача искусстверча реалистически лостама шийна а.

Реализмана, вахарерча бакъдолчоа художник тIехьа хилара духьал а яьккха дIаоттаяй вахарерча моллагIаш яле а йолча влиянешца — общество дегIаакарца, классий антагонизмаца, сакхетамагIа баьча хоржамца — творчество ювзаенна хилар харц деш йола, йиззача, хьашт долча оагIорахьа творчество лестаеча «паргIатон» идея. Американски социолога Мертона геттара нийса белгал ма-даккхара, художника дог урлоттадергдолаш хиннача «идеалай вакуума» лазар кхийттача хIанзарча буржуазе геттара айййй урагIа хьу творчества аполитичность, цунах эггара дикагIа художественни паргIато ялар а лоархIаш. «Шедевраш хьакхоллаш хьаьхкхай, — язду Герберт Рида, английски буржуазни эстетика, — автораш политически проблемашта тIера дIаихача хана, шоаш леладеча гIулакхий социальни «контекст» цар кхета ца яьча хана». «ХIаьта а, искусствай дерригача исторе тешал ду нийсса вокх чоагIорахьарчоа — художник хьадда социальни позици йолаш, бокъонца долаш долча бакъ хIамашца, замай эггара кертерча проблемашца дийна бувзамаш долаш хулта мах баь варгвоацаш боккхача лоархIаме хилара.

Аполитичность кхайкаераштa хетачох, «паргIатача художникашта» шоай гIулакхаш а шоай идеал а корая еза модернизм лехаш, хIанзарча вахара дуIаштеи драмаштеи гаьннара. Бокъонца долаш долча бакъ хIамашта тIера дIа а ваьнна, коммерчески моральнои говза хьаллоаттадеш долча Iоаткъам беча субъективни саготоний иллюзорни дунен чу вахар — цхьа ший тайпара керда реальность кораяр лоархIаш да. Деидеологизаце, дегуманизаце, дегероизаце теореша хьакхайкаду художник обществана гIулакх деча балех «мукъваккхар», эггара хьайрагIа йола индивидуализм кхайкаю.

Иштта паргIатонна меттел дIаувттаю анархи, творчества чIоагIа яьча саготонашта меттел — шоай хьаштдар. Цудухьа «ший хьаштдар деча», «ший хьаштдар оалача», «ший хьаштдола творчество дагалувцача» кхы дIахорчунца, гIулакх доацача цу дунен тIа фуннагIа а хьакхеллар — элитарни авангардистски паьшк е тишъенна порнографи, «кIайча сердалон тIара квадрат» е тика тIара йицаи «поп-арта» произведени санна хьоттаьяи томатни суп чуйоалла стандартни банка — шедар раьза хинна тIа а эцарга, йоккха искусство а аьнна дIа а гIоргда. Укхаза дерхIар шоай хьакхьалагIа нийсса да — бакъдар, лоархIамегIара проблемаш цIеначен кIоаргачен наькъаца леларя тIера уйла дIатулаелга. ТIаккха хIама ца кхетадар деций, нагахьа санна цхьаккха хIама хьа ца гойташ дола, Iаттайн таький кегарах вIашагIделла абстракционистски картина Iа диллададе, нагахьа санна, Горацие яьхачох пайда а ийца аргда вай, «тIа мел яздаьр дIайхача лазарах цамогаш волча унахочун харцлер морг долча» модернистски книжка хьакхелладале, хьо «политиках дIа а хьадав», хьога хьайна йийзза паргIато а кхаьчай аьнна хийтача? Из политиках мукъавалар дац, из художнико реакцена гIулакх дар да, цхьанна даькъе воацача а ваьнна, хьинарча гуманистически позице тIа отта, къовсам лоаттабе ца а тугаш.

Капиталистически мехкашкара дикагIбола, талант йоккхагIа йолаш бола художникаш бакъдолчох адац, цар лехац хьулабала сатийна моттигаш. ХIанзарча дунен кхерамашта духьала увтт уж, адамленна цхьана саготонаш ловши дикага догдоахаши бах уж, цудухьа тIемахо санна латташ я цар искусство. Уж ба дунен гуманистически искусство хьаллоаттаяраши хьаллоаттаераши. Уж ба Эмиль Золяи Андри Барбюси, Ромен Роллан а Вертольд Брехт а, уж ба Кэтэ Кольвици Давид Альфаро Сикейроси, Гарсиа Лорка а Ярослав Гашек а, уж ба Эрнст Буш, Рокуэлл Кент, Ренато Гуттузо, Акиро Куросава, дуккха а дуккха а кхыбараш.

Бокъонца йола талант тарлургьяц бехктокхам боацача кагийбуржуазни оамалашца санна, иштта бакъдолчох адарца а, шоай социально-классови чулоацам а болаш дола вахари къовсами тIа ца эшарца. Художника мировоззренеца, цун партийностаца белгалдоал творчества паргIато цо кхетаяр а аьнна геттара нийса даьча маIанах гIалат долаш вывод ю, художника партийносто белгаларча даькъе цун паргIато эшаю цхьа фунехкдаь «хьаькъале доазош» а уттадеш, яхаш. Укх тайпара оттаду хаттар: мел хана мукъа хила йиш я художникага, цу юкъагIа партийноста принцип толха ца еш?

Цу тайпара кхетам хиларо бакъдолчоа гаьна воаккх. Цунна ларде улл паргIатон чулоацам ше харцахьа кхетабар, паргIато белгалларча хьалашка анархически производаца, «сай безам хуле, сайн хьаштдар дергда» яхача дош доацачунца цхьана тарьялар мегийташ дола логически гIалат.

Ма-дарра аьлча, творчества партийности паргIатон шоайла вIаши новкъарле еш яц; цун а воккхан а цхьа боарамаш, пропорцеш лелае эшаш хIама дац. Художника партийность цун чурча паргIатон бустам ба — цун классови позицеш хьаддагIа ме хул, коммунистически из чIоагIагIа дог тийша ме хул, марксизма - ленинизма идейни рузкъа цо кIоаргагIа, цу даькъе эмоционально-психологически маIанга диллача а, кхета ме ду, паргIатагIа лел цун уйлаш вахара чоалханеча кхуркхолге, цун вIашдухьаленашкеи довнашкеи, бокъкхагIа хул бокъонца долаш дола бакъдар художественни хьисапе довзара даькъе толам баргхиларах бола тешам.

Художника творчество нравственни хилийтара цун чухьарча паргIатон хьалда лоархIам — из я мировоззрени хьаддаи къоастам болаши хилара ларда тIа латта чухьара паргIато. Цо художника новкъостал ду эггара чоалханегIа, эггара доккхагIа дола творчески декхараш кхоачашдара, цун дог айлу ше халкъаца вувзаенна хилар, заман чухь лелача дерригача гIулакхех, дерригача къовсамех ший дакъа доаллаш хилар кхетадаро.

Коммунистически парте, цун баьччо Владимир Ильич Ленина массаза а сий деьд художника таланта, даим белгалдаьхад культура, прогрессивни художественни традицеш тIехьенгара тIехьенга ювлаш дегIаухаш хьаяхкар лоархIаме хилар. Социалистически реализма искусство дIаяхача заман прогрессивни художественни культура гуманистически миссе хьаллаьца цун тIехье а из дIахо кхухьар и, хIаьта цу цхьан хинна кIоаргта новаторски, вахара социалистически эргалонаш еча хьинаре дакъа лоаца искусство а хинна дIаэттад.

«Творчески кердадараш лехара чIоагIа терко яра тIехьа, хIаране даровапеши таланташи йизза хьагучаяхара тIехьа, социалистически реализма ларда тIа кийчъю формаши стилаши бе-бен йIаьхии хилара тIехьа латт вай, — аьнна Л. И. Брежнева парте XXIV съезда КПСС ЦК Отчетни доклада тIа. — Партийни кулгалдара низ халкъа гIулакх дара дикача декхара художник тIаверзаве, общество коммунистически хьисапе эргаяккхара дог тийшаи хьинарен доакъашхо цунах ве харах латт». Халкъа цIерагIа къамаьл де, цо догдоахараш хьакхайкадеш вар хилла бокъолуш дола ший халкъа декъалше хилар кхетадарах латт художника бокъонца дола мрази бокъонца йола паргIатон.

Григорий ОГАНОВ, (АПН).

ДЕКХАРАШ ТІЕХКХОАЧАШДУ

КПСС XXV съезда сийленца накъабахара доккхий социалистически декхараш тІаийцад «Октябрьнефть» НГДУ мехкдаьттахоша. Уж толамца кхоачашдара шерра социалистически яхь а йоаржаяь бизза пайда ийбу шоай торонехи кхоачамехи ерригача районни инженерно-технологически службай, бригадай, участкай коллективаша. Къаьстта дика тоаденнад цига укх тІеххьарча хана социалистически яхьа кулгалделга. ХІара дийнахьа итогаш ю яхье баьннаьа мехкдаьттахоша шоаш доахача толамий, хІаьта бригадашка, сменаша бетта цкъа ю шоаш даьхача къахьегама толамий итогаш. Хьалха латтараштa новкъостал а деш тІаккхебу шоацца яхь лелаераш. Районни инженерно - технологически службаша, цехаша даьхача къахьегама толамий кварталагІа цкъа итогаш ю мехкдаьттей газзи йоахача управлене кулгалхоша профсоюза групкомаца цхьана. Хьалхара моттиг яьккхача коллективана хьожаю управлене карара кара тела ШІе байракх, ши бІаь сом ахчан преми. Цул совгІа района сийлен Доска тІа хьу из. Яхье шоллагІа моттиг яьккха коллектив иштта района сийлен Доска тІа а хьош управлене карара кара тела цІе вымпел а луш, бІаь сом преми хьожаю. ХІаьта кхоалагІа моттиг яьккхачунна салоІача цІагІа е санаторе дикагІбола болхлой бахийтара мах боацаш путевкаш лу.

Иштта къахьегача «Октябрьнефть» НГДУ мехкдаьттахоша цхьа бутт дІабахийтабац пятилетка тІеххьарча шера паччахьалкхен плани тІаийца социалистически декхараши тІеххоачаш ца деш. Ийс бетта план а тІаийца социалистически декхараш а дикка тІеххоачаш а деш, цар паччахьалкхен планагІа лаьрхІачул совгІа даьккхад 22108 тонн мехкдаьтта. Ийс бетта задани совгІа реализаци яьй 719 эзар сома маьхерча продукцена. Дийна шерен ийс беттеи планал совгІа цар даьккхад 109700 гаргга тонн «Іаьржа дошув». Графикал цхьа бутт итт дии хьалха кхоачашъеш хьабоагІа уж пхе шера задани.

Къаьстта дика тоаденнад укх шера «Октябрьнефть» НГДУ коллектива дерригa технико - экономически хьокхамаш а. Къахьегама овсарле лаккъяра задани цаІ-ах процент тІеххоачашъяьй. Планал совгІа продукцена реализаци ярах, мехкдаьтта даккхарга дІабола мах лохбарах. «Іаьржа дошув» кІезигагІа доргдолаш балхаш дарах, электроэнерги, металл, кхыйола материалаш кхоярах укх шера паччахьалкхенна планал совгІа 645 эзар гаргга сом пайда баьб.

Цхьаккха болхло вац мехкдаьттей газзи йоахача управлене коммунистически къахьегама сийлен цІи яккхара къовсам ца лоаттабеши цу даькъе ше-ше тІаийца социалистически декхараш доацаши. Иштта социалистически декхараш тІа а ийца коммунистически къахьегама сийлен цІи яккхара чІоагІа къовсам лоаттабеш 534 болхло, 72 саг а инженерно - технически болхло, 55 гІулакхера нах ба. Коммунистически къахьегама сийлен цІи лелаеш я цхьоалагІчен шоллагІчен районни инженерно - технологически службай, прокатно - ремонтни водоснабженеи шин цеха коллективаш. Коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цІи лелаеш 408 болхло ва. Царех ва цхьоалагІча РИТС-ра мехкдаьтта доаха оператор Петров Максим Александрович, скважинашта капитальни ремонт еча цеха бурув деттар Кондратенко Виталий Яковлевич, управлене сетий начальник Суденко Андрей Васильевич, кхы дуккха бараш а.

Массаза а социалистически яхье хьалха латташи башха дика къахьегама толамаш доахаши болча управленерча мехкдаьттахой - наставникий къахьегама толамий боккха мах баьб правительства. Сийлен кхоалагІча степена орден еннай РИТС-1 мехкдаьттана учет а лелаеш из дІаухийтача оператора Семеничева Вера Павловнана, шоллагІча РИТС-а мехкдаьтта доахача оператора Степаненко Алексей Степановича, бурув тохара балхий управленерча бурув деттачоа Харонов Макана.

«1974 шера социалистически яхье котваьннар» яха сийлен знак еннай 80 сага. Царех ба мехкдаьтта доаха операторaш Бреславский Борис Иванович, Юсупов Хавады. Нохч -ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутат Гапончик Елена Ильинична, бурув деттар Гричаня Анатолий, сварщик Нечаев Владимир Георгиевич, кхы дуккха бараш а.

Мехкдаьтта дуккагІа даккхараи тІаийца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдараи тІаерзаяь дукха геолого - технически мероприятеш чакхъяьккхай. Укх шера мехкдаьттахоша чакхъяьккхай 125 геолого - технически мероприяти. Цар ийс бетта тІаккхетийтад 18800 тонн мехкдаьтта. Шера тІаийцача социалистически декхарех геолого - технически мероприятеш чакхъяхарах тІаккхетийта дезаш хинна мехкдаьтта 16 эзар тонн мара яцар. Производствана юкъейоалаяьча эггара лоархІамегІарча геолого-технически мероприятех цаІ я «мехкдаьтта кІеж еттача скважинай технологически режим хувцар» яхаш яр. Духьала цо ийс бетта дукхагІа даккхийтад 6860 тонн «Іаьржа дошув». «Призобойни зона цІеньяра скважина хий чудахийтар» яхача геолого - технически мероприяте торо хилийтар ийс бетта 6300 тонн дукхагІа мехкдаьтта даккха.

«Октябрьнефть» НГДУ коллективо доахача къахьегама толамашта юкъе дизза дакъа лоац управлене рационализаторишеи новаторашеи. Цу балха тІа хьинаре дакъа лоацаш ва 101 мехкдаьттахо, царех 46 инженерно - технически болхло а волаш. Шера тІаийцача социалистически декхарех кийч а яь 120 рационализаторски предложени производствана юкъеяхьа езача цар кийч а яь производствана юкъейихьай паччахьалкхенна 15 эзар сом пайда беш йола 134 рационализаторски предложени. Шера тІаийца декхараш 108,2 процент кхоачашдаьд цар хІанзлехьа. Къаьстта дика лел Прохин Петр керте латтача РИТС-2 творчески коллектива болх. Цо шера йола задани 137 процент кхоачашъяьй. ДикагІболча рационализаторех лоархІаш ба 8 рационализаторски предложени кийчъяь мехкдаьтта доаха мастер Тангиев Салман, пхи рационализаторски предложени кийчъяь инженер - технолог Данильханов Абубакар, йиъ рацпредложени кийчъяь мехкдаьтта доаха мастер Корецкий Владимир, кхы дуккха бараш а.

Б. КОСТОЕВ.

ЗАВОДА ПРОДУКЦИ— ХЬАЙБАШТА

Грозненски ацетонови завод болх бе йолаелар 1934 шера. Цу ханарчул ялхазза дукхагІа арахец хІанз ацетон. Юххьанца тайп-тайпарча ялата хьоро, цул тІехьагІа дукхагІча даькъе свеклах шекар доаккхача производства отходаш — свекловични патока чакх а йоахаш шер-шера барда дукхагІа арахеца яьлар завод.

Дукха болх бе бийзар специалистий бардах дукхагІа пайда эцара дола наькъаш лехаш. Арахеца болабаьча хьалхарча денош а денз хьайбашта кхачан юкъе кхувла баьлар барда. Цхьабакъда, хІара дийнахьа арахецаш хиннача барда цхьа лоадам боаца дакъа мара хилацар цох.

Бардаца екъа веществаш кІезига хилар бахьан долчаш гаьна дІа - хьа кхахьа хала дар из. Екъа веществаш дукхагІа а хулийташ барда бикъбара дукха энергетически затраташ эшар. Керда бедал — свекловични патока балха юкъейоалайича керда микроорганизмаш, масала, метан хулийташ йола бактереш лаха вІаштІехьальлар Іилмахойн специалистийн. Уж бактереш ийнача бардана хьахул чІоагІа маьхе йола В—12 яха витамини, кхачан дрожжаши.

Бардах иштта пайда эцарах товарни продукци арахецилга 25 процент дегІадера, цучеа хьежжа кІезигделар бІеха хиш Іамашкеи хишкеи чуухийтилга. ХІанз завода коллектив къахьегаш я дукха ха йоацаш арахеца йолаяь продукци — ацидофилин дІахо тоаяра.

Паччахьалкхен планах а социалистически декхарех а дика лоархІаеш хьайоагІа ацетонови завода коллектив. Укх шера ийс бетта продукци маьхала яккхара план 104,3 процент, вало ви продукци арахецара план 102,1 процент, къахьегама овсарле лаккъяра план 101,3 процент кхоачашъяьй. Планал совгІа 700 эзар сома маьха продукци маьхала яьккхай, 400 эзар сома маьха планал совгІа ара а хийцай.

Уж толамаш кхы дІахо а совдаха, парте XXV съезда къахьегама совгІаташца накъаяха дага я завода коллектив.

Х. ХУБАЕВ,
Грозненски ацетонови завода директора заместитель.

КЕРДА ТОЛАМ

Съезда хетаьча социалистически яхье керда толам баьккхаб «Котлоочистка» завода ростовски участка грозненски филиала коллективо. Цо 20 октябре хапал хьалха кхоачашъяьй дерригача технико - экономически хьокхамий итт бетта план Грозненски филиала коллектива ростовски участке дикагІчарех лоархІаш я. Социалистически яхье дуккхаза а хьалхара моттигаш яьхай филиала коллективо. Укх коллективе дикагІболча производственникех лоархІаш ба котлочисташ Э. Григорьев, А. Горский, А. Неприн, В. Ковалев, мастер М. Тараканов.

Х. СУРУДЖАНЦ.

Халкъа тІахьожамхой гІулакхаш

БЕРРИГА НИЗ—БОАХАМА ТОРОНАШ ГУЧАЯХАРА

«Красный молот» заводо арахецача продукце дикал лакхъяра, цунга дІадодар лох а деш, ма-хулла из дукхагІа арахецара, производства торонах дикагІа пайда эцара лоаттабеча къовсама юкъе доккха дакъа лоац завода халкъа тІахьожамхоша. ЛоархІам боллаш хІама карагІдаьннад царна пятилетка тІеххьарча шера.

22 халкъа тІахьожама группа, 27 пост я заводе болх беш. Царна юкъевоагІа 405 наха сийдеш, дикагІа вола болхло. Халкъа тІахьожамхой балха кулгалду завода керттерча энергетика Б. Ф. Шемякина.

Пятилетка заданеш кхоачашъяра, производственни къахьегамеи дисциплина чІоагІъяра, социалистически доалахье лораяра тІехьа къовсам лоаттабе яха партеи правительстваи директиваш вахаре чакхйоахача завода партийни организацена новкъостал ду боккха общественни низ а хинна дІаэттаб халкъа тІахьожамхой. Укх шера тайп-тайпарча дешаех кховзткъеи итт гаргга проверкаши рейдаши яьй завода халкъа тІахьожамхоша. Уж хьежаб социалистически доалахьеи кхом бареи из лораяреи, оборудованехи балха ханахи бизза пайда эцара, арахецача продукце дикал лакхъяреи технически прогресс балха юкъейоалаяреи гІулакх производстве мишта вІаштІехьдаьккхад. Города Грозне халкъа тІахьожамхошка кхайкарал даьдар завода халкъа тІахьожама группас производство технически дегІаахара деша даим бІарг тІалоаттабе аьнна. Белгалде доагІа, шоашта хьалхашка оттадаь декхараш завода халкъа тІахьожамхоша дизза кхоачашдаь хилар.

Иштта № 1,4, 14, 13 цехашка яьча проверкашеи рейдашеи хьахьеххар тоІадаь фо, электроэнерги зехьа йовр геттара кІезигдаь хилар, социалистически доалахье лораяра дешай дукхагІа йоакхо еш хилар. Шоай практически балха долаш долчун сурт оттадаь Іац халкъа тІахьожамхой, гучадаьнна кхоачамбоацараш дІадахара а уж кхы ниса ца далийтара а де дезар лу. Иштта рейдий материалех оттаяь акташ цеха администраце дІалу кхоачамбоацараш дІададахара ханаш белгал а йий. Цеха администраце уж дІададахара бехктокхаме саг хьожаву. Цу гІулакхо цеха болхлошта юкъе халкъа тІахьожамхой сий доаккх, кхы а кІоаргагІа проверкаш яра уж оарцагІбоах. Халкъа тІахьожамхоша цехашка энерги кхом беш дІаахийтара сипача предложенеша торо хилийтар хьалхарча ах шера заводе гІолла 1040 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, дукха йІовхал, доагор кходе. Электрически энерги кхояра тІехьа промышленни предприятешта юкъе яьржача социалистически яхьа итогех 1975 шера хьалхарча кварталах Нохч-ГІалгІай АССР карара кара тела ШІе байракх «Красный молот» завода коллектива хьожайир республика Министрий Советои облсовпрофой. Из котало йоаккхача доккха дакъа юкъедихьар завода цехий халкъа тІахьожамхоша.

1974 шера 1-гІча апреле денз 1975 шера 1-гІча апрелага кхаччалца электрически энерги, доагор, йІовхала энерги кхом беш дІаахийтара хетадаь хьажар хилар заводе. Хьажар хулача юкъе 170 предложени елар халкъа тІахьожамхоша, царех 87 балха юкъейихьай.

1975 шера а электрически йІовхалеи энерги кхом беш дІаахийтара хьажар кхайкадаьд. Укхаза дика хьокхам тел новкъост И. Н. Емельянов керте латтача кхом бара секторо. Халкъа тІахьожамхой Богаславская, Громенко, Бочков юкъевоагІача цу секторо хьинаре болх барах № 4, 5, 12, 15, 17 йолча цехашка хьалха зехьа йовш хиннача энерге кхом бе торо хилийтай. Цу сектора активисташа даим бІарг лохк завода энергетически коммуникацеша беча балха, оборудоване балха анализ ю, цун болх лерттІа вІаштІехьбоах.

Балха практико хьахьеххад халкъа тІахьожама органий низ цунна партийни кулгал лоаттадарга хьежжа хулилга. Халкъа тІахьожама группайи постийи цехови партийни организацеша даим йоакхо еча, цар балха гІулакх довзаш достам телача моттигашка халкъа тІахьожамхой цар денале гІончаш хулаш хилар. Иштта, масала, № 14 йолча цеха партийни организаце ханнахьа дуъна увттаду собранешкеи партийни бюрои халкъа тІахьожамхой балхах дола дешаш, даим эша новкъостал ду. Рейдаш еча хана халкъа тІахьожамхошта гучадаьнна кхоачамбоацараш цу сахьате дІадоах. Цеха начальника, мастераша, участкай начальникаша теркал ца еш йитац халкъа тІахьожамхоша енна предложенеш. Цу хьакъехьа цхьа масал доаладергда аз. Дукха ха йоацаш дар из. № 14 йолча цеха халкъа тІахьожамхоша Борискинеи Крайнюченкоси тохкам бир цехе фасонни продукци арахецача брак нийсъялара бахьанаш гучадахара. Гучадьлар брак формовочни машинаш тІа формаш дика ца кийчъярах нийслуга. Халкъа тІахьожамхоша цунах лаьца хоам бир цеха начальникага. Цо механика тІадиллар оборудованега хан-ханнахьа хьежа а хІаьта цунна даим эша гІулакх лоаттаде а. ХІаьта формаш лерттІа кийч ца ярах бехке бараштa приказ техар уж бехктокхаме озаш. Цул тІехьагІа кхы брак нийсъяланзар.

Къаьстта боккха лоархІам бу халкъа тІахьожамхоша социалистически доалахье лораяра дешай. Иштта № 17 йолча цеха эстакадана кІала кхом ца беш сортовой металл улладеш хилар гучадаьккхар халкъа тІахьожамхоша. Цунна бехке вар мастер Пешеров. Из дош гІоттадир заводской газета тІа. ХІаьта дукха ха йоацаш маьхе йола оборудовани мишта лелаю хьожаш яьча рейдо хьахьеххар гІулакх дІахо ла йиш йоацаш долга. Рейда материалех лаьца парткома заседани хилар. Завода кулгалхошта тІадиллар оборудовани лерттІа лелаяр вІаштІехьдаккха. ХІанз лаьрххІа къоастаьча плошадкаш тІа упаковка а яь латт из оборудовани.

Заводе эггара лоархІамегІарча бедалах цаІ я металл. Цунах кхом беш пайда эцара дукха торонаш я заводе. Масала, хьаэцаргъя вай № 5 йола цех. Кхом боацаш дІаухийтар укхаза сортовой металл. Массанахьа Іалаьмате дукха хьал-Іо кхайса болташ, фенташ, угольникаш, скобаш, иштта кхыйола аьшках яь хІамаш ядар. Шоашта бІарга мел дайначоа акт оттайир цар. Из хьеххар мастерашка Койдага, Русаковга, Зевиловга, кхыбарашка. Цар даьккхача оарцагІа хьагулдир цехашха зехьа довш хинна металл. Укх шера эзар гаргга тонн металл кходаьд заводе.

Алхха бедали, материалаши, энергии кхоярах лаьтта Іац кхом бара дешаш. Цар чулоац арахеца продукци дика хилар а. Завода йиъ иаделена «дикала Знак» еннай. Укхаза а халкъа тІахьожамхой доккха дакъа да.

Арахецача продукце дикал лакхъяра тІехьа къаьстта чІоагІа кховсам лоаттабу №16 йолча цеха нов, Рогачев керте латтача халкъа тІахьожамхой группо. Цо тІахьожам лоаттабу куэнечни цехо арахецача заготовкай дикала. Цу гІулакха цар дика пайда эц гойтара агитацех. Группах хьатехай № 4 йолча цеха парторганизаци, завода парткома викалаш. Из бахьан дика хІама карагІдаьннад — массехк бутт ба технологически хила йиш яр мара ца хулийташ деталаш брак йоацаш арахеца. ТІагІертта къовсам лоаттабарах № 16 йолча цехе халкъа тІахьожамхоша массехк бІаь тонн металл кходаьд, хьалха шолхаьшца дІаухар из, арахецача продукце дикал лакхъеннай, хІаьта цех тІеххьарча пхе бетта вІаштта кхоачашъеш хьайоагІа запасной оатхалаш арахецара планаш.

Завода халкъа тІахьожамхой дикача гІулакхех лаьца кхы дукха а масалаш доаладе йиш я. Цар шоай беррига низи хьинари тІадахийтаз кастта хургйолча КПСС XXV съезда сийленца накъабахара завода торонаш оарцагІъяхара.

С. ШАДИЕВ.

Зеленограда проекта автораш — архитектораши инженераши, цу Москвана юхе уллача города архитектурни ансамблаш хьакхолларах 1975 шера СССР Паччахьалкхен преми ялара харжа оттабаьб.

Зеленоград — архитектура Іаламца айхха тарлуш хиларах дола къаьгга масал. Цун цІеноиш, микрорайоний доазонащ а хинна дІаэттача хьуна йистошка хоза тарденна дагІа. Цхьабакъда Іалам города композице керттера дакъа хилар теркаме а лоацаш, цун куц хьадеча дукхагІа лоархІам баьб проектировщикаша архитектура.

Планировкаген паргІатонген диллача Зеленоград эргаш я тІеххьарча 10 — 15 шера хьалъяьча шийна нийса йолча городел. Промышленни дешарен города тарра хьакхоллаш хиннай из. Цудухьа тамаш е хІама дац общественни, производственни, дешарен зданей архитектораша къаьстта дукхагІа йоакхо яь хилар. Типовой цІеноех хьахиннача нах бахача кварталех эргаш, индивидуальни проектегІа хьалъеш хиннай уж.

Цхьабакъда города уж районаш а шоайла тара яц. Формаши планировкеи тайп-тайпьра хилара, низ болча, вей заман гІишлоннеи Подмосковья кІаьдача, лирически Іаламаи юкъерча контрасто архитекторашта торо еннай индустриальни гІишлошъяра методашца ше санна кхы йоаца архитектурни ансамбль хьакхолла. Города ерригa здането Зеленограда мара, кхы цхьаь цхьан города тара доаца кун хьа я кхоллаш, бІарча цаІ хинна вІаши кхотаенна латт.

СУРТА ТІА: Зеленоград бокъонца гаьнаша баьцаръяь город я. Цун нах чубаха цІеноиш, микрорайоний Іалама доазув а хинна дІаэттача хозана хьун йистошка дагІа.

АПН.

Съезда сийна

КПСС XXV съезда сийна хетаяь къахьегама вахта толамца дІахьош я Грозненски химкомбината коллектив. Укх деношка кховлагІча кварталагІа Ерригсоюзни социалистически яхье даьхача толамех хьалхара ахчан премии карара кара тела ШІе байракхи хьожайир комбината коллективa СССР Миннефтехимпромои мехкдаьтта, химически, газови промышленноста болхлой профсоюза ЦК-си.

Сийлахь - боккхача Октябра 58 шу дизара сийна керда социалистически декхараш тІа а ийца планал совгІа 3 миллион сома маьха продукци арахеца, арахецача ерригача продукцех 77 процент дикала знак йолаш арахеца лаьрхІад химкомбината коллективо. Уж декхараш толамца кхоачашдеш да. Социалистически яхье хьалха латташ хьайоагІа В. И. Ныркова кулгалду № 17-18 цеха коллектив. Укх шера ийс бетта продукци арахецара план 103,1 процент кхоачашъяьй. Къахьегама овсарле 9,5 процент лакхъяьй, продукцега дІабола мах 0,99 процент лохбаьб.

Иштта дика технико - экономически хьокхамаш доахаш къахьег А. В. Кудринске кулгалдеча № 16 йолча цеха коллективо, В. С. Яруничева кулгалдеча центральни ремонтно-механически цеха коллективо.

Н. ЛЫКОВА.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

КПСС XXV съезда сийна хетаяьча къахьегама вахте доккхий толамаш карагІдаьннад «Кавказэнергомонтажизоляце» Грозненски участка изолировщикий коллектива. Ханал хьалха, 21 октябре, кхоачашъяьй укх шера итт бетта план. Из толам боаккхача дикача къахьегамца белгалъяьннай А. И. Антонова, Г. И. Андриянова кулгалду бригадаш, плотник Ш. Берсанови, изолировщица Н. Берсановаи, иштта кхыбараш.

МИШТА, ФУ ІОМАДЕРГДА СТУДЕНТА?

Вай хана хила ма-доаггІара долча хІамаех цаІ да Іилма практикаца дувзар, сага къахьегама дерригача доакъошка хІамаш кхоллаш бола низ цунах бар. Цо, кхетадеш мадарра, университеташка дешара процесс вІашагІйоллача хапа а Іилман даннеех пайда эцарах дола дош оттаду. Цу дешара заведеней истори хьадоагІача бІаьш шерашка цхьадола хувцамаш хиннад университетски образоване чулоацаме. Цхьабакъда, дешар хьехара «технологи» цу юкъа кІезига хувцаеннай. ХІанз университеташка дешар хьехара методаш сел чІоагІа эргаш а яц цхьан хана дешар хьехаш хинначарел.

ТІеххьара итташ шераш белгалдаьннад дешара процесса эффективность лакхъяра наькъаш лахарца. ДегІадаьккача дерригача мехкашка ду тохкамаш, дукха хІамаш да деш вайцига а.

Тхона хетачох, эггара перспективнегІа да дешара предметаш вІаштІехьдоахача хана системно - структурни анализа методаш юкъейоалаяра хетадаь советски психологаша деш дола тохкамаш а хІаьта иштта моллагІча ше хержача Іилман техникан даькъе шерра зем баккха специалистага йиш хулийтача, вІашагІтехача уйлан методашта моделировани яра деш дола балхаш а. Ткъо шу совгІа ха хьалхагІа уж тохкамаш де болабеннаб психологе доктор П. Я. Гальперин, цун болхлой, цун гІулакх хьаллаьцараш. Ховш да, хІанзарча студента Іомаянза яргІйоацача материала объем боарам боацаш йоккха хилар а цун бустамаш халданза доккхагІа хулга а. ТІабоагІа лоам санна тІа-тІа йоккхагІа хулаш йолча информацех лоархІавулаьргвац частни хувцамаш мара дешара программашта юкъе а ца кхухьаш е царна юкъе цхьадола хувцамаш мара а ца деш.

Цунца дувзаденна хаттар отт: хІара частни явлени къаьст - къаьста Іомае езалий-хьогІ, гІойле йолаш долий-теш алхха цхьан готтигача доазонашка мара пайдана йоаца уйлан дукха методаш хургболча специалисташта Іомаяр? ХІара частни занятена къаьст - къаьста ха ца а йоазеш, цу цхьан хана цу ерригеи а, цу тІа а хІанз йовзаш ярий меттел, тІехьа тІайоагІача хана гучаяргъярий а шийгара анализ е студента хоаргдолаш хьеха йиш ецийв из дешар.

П. Я. Гальперина даьча тохкамаша хьахьеххад, из дош геттара дика къоастад лургдолаш хилар; цул совгІа, из къоастадаро йиш хулийт студенташта совнагІа тІабужа мухь дІабаккха меттел, дешаро луш бола пайда дикка алсамбаккха а.

Цу гІулакха хІара даькъе данза даргдоацаш да: цкъадале, йовзаш йола ерригa частни явленеш система санна лархІар, цунна ларде уллаши хІара частни явленецара хьагуши йола инвариант хьалахар; шоллагІа-дале, цу ерригача частни явленешта ларде уллаш долча юкъерчун ларда тІа латтаргйола метод вІашагІйоллар.

Нагахьа санна из де вІаштІехьа доале, дуккха частни явленеш Іомаяра меттел, царех цхьаяраш Іомайича чакхдоал гІулакх. Цу хана уж цхьаяраш, Іомаде дезаш дола шоаш къаьст-къаьста предметаш санна а йоацаш, хІара частни явлене анализ еча хана студента теркам тІабербаьбеш дола, уж ерригаш а чулаьца, лоархІамегІардар Іомалу средство санна хул. Частни явленеш цу системерча моллагІча частни явленена лаьрхІа метод Іомаяра мел эш мара юкъейоалаяц. Масала, советски тохкамхоша хьахьеххад, белгала аьча, эрсий метта пунктуаци Іомаяра хІаьара хІанз тІехьа къаьст-къаьста Іомаеш йола, царех хІаранех пайда эца къаьстта Іомавеш йола 100 совгІа правила Іомаянза ца йоалаш хІама ца хилар. Цу Іалаьмате дукхача правилашка белгалъяьча частни случаешка система а лаьрхІа хьажаро хьахьеххад, уж ерригаш а препинане знакий кхаь функцех латтаи хилар: вІашагІхоттара функцех (дешаш е предложенеш), хьакъоастадара функцех (дешаш е предложенеш), декъара функцех (дешаш е предложенеш). Кхыча дешаьца аьлча, уж ерригa 100 совгІа правила кхо подсистема а яь хьаоттае йиш йолаш я. Из бахьан долаш уж кхо функци йовзеи къоастаеи Іомавича кхоачам болаш хиннад гІалатца воалаш препинане знакаш дІаувттаяра, цу хана цхьа цаІ хаьдда правила Іомае а ца эзаш.

Цхьаьккха тохкамо хьахьеххад, математически анализ Іомаеча хана хІара частни функци къаьст-къаьста Іомаянза яргІйоацаш ца хилар. Кхоачам ба моллагІча функце ларде улла инвариант хьаа къоастаяь, Іомадеш дола предмет цунах дича. Из инвариант Іомаяра массехк частни функци юкъейоалае мара езац, тІаккха, цар тІа болх а беш, студенташа Іомаю цу класса моллагІча функце анализ яра мегаш йола метод.

Цу тайппара, студенташта совнагІа тІабужа мухь дІабаккхара информаци дагалоаттаю керда способ хилаиза яргъяц: дукха кийча знанеш дагалоаттаяра меттел, частни явленей шоашкара анализ е а цар ерригa система юха хьаувттае а йиш хулийташ йола метод дагалоаттае. Масала, Іалаьмате дукхача частни соединенешта ларде улла чулоацам морг йола метод яйзача студенташа хими Іомадеча хана шоаш анализ ю царех шоашка моллагІа духхьашха дІаенначун. Метод заро мукъабоалийт уж Іалаьмате дукха кийча формулаши уравненеши дагахьа лоаттае ца эзаш: нагахьа санна ца хилча ца йоале цар шоаш уттаю уж. ВІаштІехьъяьккхай шийн гІоръяьннача периодически системера ца йовзаш йола элементаш мишта курсья хьалхагІе хьа а ювцаш Д. И. Менделеева пайда эцаш хиннар морг йола метод. Из метод кхетаяро йиш хулийтай Д. И. Менделеева система кхыметтел юкъерча школа дешархошта а юха хьаелла.

Уж тохкамаш университетски образоване практикана шерра юкъедахьаро йиш хулийт цунна юкъе овлангара денз эргалонаш е, цун эффективность чІоагІа айе. ХІаьта из декхар кхоачашдара тохкамаш де деза психологашеи, системни анализа специалисташеи, йоагІ-йоагІача дешара дисциплинай даькъерча специалисташеи. Цу гІулакхо цІенхаштта хувцамаш дайтаргда дешар хьехара методашка; керттера аудиторин ха задачаш деш йоае еза студента — метод Іомалургъяц из ше юкъе а кхувлаш мара.

Дешар духхьал цу тайпарча наькъаца леладар, тхона хетачох, Іилма - технически револющe условеша ма-ихххара да, ше хержача гІулакха даькъера керда явленеш хургболча специалиста шийна къоастапулга Іалаш а деш, творчествана хьалаш а кийчдеш, шийн дакъа дегІаахара перспективаш бІаргаго йиш а хулийташ.

Нина ТАЛЫЗИНА,
СССР педагогически Іилмай Академе член-корреспондент, психологе доктор, профессор.

(АПН).

ИНТЕГРАЦЕ ПЯТИЛЕТКА

Социалистически содружества дуккхача паччахьалкхенашка кастта хургйола коммунистически болхлойн партей съездаш гаргакхоачаш кийчъяь яргья 1976—1980 шерий халкъ - боахама планаш. Иштта итогаш еш латт СЭВ-а мехкашка пятилеткашта координаци яра баьча балха а.

XX бІаьшерен тІеххьара ткъаь пхиъ шу фу хІамаш карагІдаьнна дІадоладу СЭВ-а членаш долча мехкаша? ХьалххагІе а цкъара 1975 шера аьхки яьча, СЭВ Будапештски сессе документаш тІа дІаязъяьча итогаша, дог теша а деш, хьахьокх социалистически содружество шерреи масее оагІорахьареи дегІаухаш, дунеи экономикера цун позицеш хІара шера чІогІлуш хилар. Ераш я массехк цифр: карарча пятилетка шерашка СЭВ-а мехкашкара къамаш доход 1,4-зза дукхагІа хургья, промышленни производства объем — цкъан ахаззеи, къахьегамхой хьал-торо — 30 процент.

Хьокхамаш иштта лакхдалар вежарашха йолча паччахьалкхенаша арахьара политика вІаши дага а ювлаш лелаяр. КПСС XXIV съездо хьаоттаяьча машара Программа ларда тІа дунеи халкъашта юкъера кхохкам кІаьдбар духьа цар лоаттабу къовсам бахьан долаш да. Дунеи аренерча аьттув болаш долча хьало кхы а дукхагІа новкъостал ду экономика сфере социалистически мехкаш гаргадахара, дІахорча цар планашта тешам лу, 2000-ча шерага кхаччалца интеграце лостамаш вІаши дага а дувлаш белгалде йиш хулийт.

ГІулаххаш планагІа цхьаца леладар — эзараш наха дакъа а лоацаш Іалаьмате дукха болх ба. СЭВ-а доазонел чухьа халданзеи тайп - тайпарча боарамашкеи беш ба из: министерствашкареи ведомствашкареи башха институташкеи предприятешкеи кхаччалца. Цун юкъерча моттиге латт шин оагІорахьара а дукхача оагІорахьара а пятилеткашта еш йола координаци. Шоай планаш вІаши нийс а еш, СЭВ-ага гІолларча партнераша теркалъю тІехьагІа цхьана леладергдолча гІулакхий ерригa аспекташ: Іилман тохкамаш дар, проекташ кийчъяр, капитальни вложенеш, продукци хьаяри дІаяхьийтари.

1976 —1980 шерашка халкъ-боахама пятилеткашта координаци яра итогаш яьй дукха ха йоацаш СССР-аи ГДР-аи, СССР-а а Польшана а, СССР-аи Чехословакенеи, СССР-а а Венгрена а, СССР-аи Монголенеи, СССР-а а Болгарена а юкъе даьча протоколаш тІа. Социалистически содружества паччахьалкхенаша шоашта декхар тІаийцад эшача доагорнеи энергенеи, Іаьржача а сийрда бесаш долча а металлашца шоайла вІаши кхоачамбе, йоккха а дІамига а хими дегІаккхувла, дунеи стандартий боарамера машинаши оборудованни арахеца, халкъа дукхагІа эшаш долча товарашца шоайла вІаши кхоачам бе.

Боахама вахара интернационализаци елга капитализме объективни исторически данза даргдоацаш хІама хилара духьала наькха санна йоккхий духьаленаш увтт. ХІаьта цу цхьан ханна социалистически интеграце геттара керда наькъаш дехк. Цудухьа укхаза эггара хьалхарча аргІанна ала доагІа СЭВ-а XXIX сессе къоабалъяьча, вІаши дага а даьнна 1976 — 1980 шерашта СЭВ-а членаш долча мехкаша оттаяьча интеграционни мероприятей плана хьакъехьа. Дунеи халкъашта юкъе лелача экономически гІулакхий дерригача историна бІаргдайнадац цу тайпара документ, белгалдоаккх социалистически мехкий кепайоазоно.

СЭВ-а членаш долча мехкий интеграционни пятилетке лархІа а йоагІаш эггара керттерчарех цаІ лоархІаш я КПСС XXIV съезда решенешка хьежжа караерзае йолаяь Оренбургски газ йоалла моттиг. СЭВ-а членаш долча мехкаша дакъа лоац оренбургски газови ганз караерзаеча меттел, къулбехьеи - уральски городера СССР малхбузехьарча доазонга кхаччалца газопровод юллача а. Кердача трансевропейски магистрало социалистически содружества мехкашка йиш хулийтаргья Болгаре, Венгре, ГДР-о, Польшо, Чехословаке хІанз цхьана лаьрхІача йоаккхачул дукхагІа газ яха. Газопроводах шийн боахама гІулакхашта пайда эцаргба Советски Союзо а Дешаца гІулакх долаш йолча СЭВ-а ерригача паччахьалкхений-члений ахчах юлл магистраль. Советски специалисташца цхьана юлл из дуккхача социалистически мехкий гІишлошъеча организацеша.

ВІаши дага а даьнна оттаяьча плано иштта теркалъю СССР территоре тІа кхыйола йоккхий объекташ — Усть-Илимски целлюлозни завод, Киембаевски асбестови комбинат, Іаьржача металлурге горно - обогатительни комбинаташ, ферросплавий заводаш, Винницера (СССР) Альбертирше (Венгри) йода электропередача лини хьалъярга гІоргйола материальни финансовни ресурсаш а.

Советски Союзо дуккхача вежарашха долча мехкашца цхьана Кубайнеи Монголенеи новкъостал дергда Іалама рузкъаш карадерзадара. Низаш цхьана вІашагІа а теха Кубе никель доаккха предприятеш хьалъелга оттадаьд интеграционни пятилетко. 1976 шера Монголера пайдане оахкалаш лаха йолалургья СЭВ-а членаш долча мехкаша кийчъеш йола Дунеи халкъашта юкъера геологически экспедици.

ВІаши дага а дувлаш увттаеча плана лоархІамах ше дувцача хана СЭВ-а секретара заместитела Золтан Валаса белгалдоахар: «Из план интеграце Комплексни программанеи къамий пятилеткаштеи юкъе доалла шийн тайпара дакъа морг хилар. ХІана аьлча цо теркалду интеграце долкъашхоша уж яле а е кхыяле а йола соглашенеш кхоачашъяра тІаийца декхараш. Духьал уж декхараш да плановни заданей хьисапе къамий пятилеткашта юкъехухьараш. Кхыча дешаьца аьлча, паччахьалкхений Закон а хиле дІаотт».

1976 — 1980 шерашта оттаяьча СЭВ-а членаш долча мехкий халкъбоахама планашта юкъехьош я интеграцена, из материально - технически Іалашъяра хетаяь къаьстта разделаш. Цу тайппара, цифрашца къамий пятилеткашка хургья вІаши дага а даьнна оттаяьча плана заданеш.

Цу цхьан ханна къамий планашта юкъехьу шин оагІорахьарча соглашенешкара хьайоагІаш йола интеграционни мероприятеш а. Масала, СССР-еи Венгреи пятилеткашка — дизель-поездаш арахеца аьнна вІаши тІаийца декхараш, ГДР-еи Чехословакеи планашка — юртбоахама машинашта конструировани яра заданеш.

Паччахьалкхен планаш тІа хьахьокхаш хургья СЭВ-а доазонел чухьа цхьана леладеча гІулакхий ларда тІа еш йола Іилман разработкаш. Эггара хьалха, уж я къаьстта боккхача лоархІамера 16 Іилма - технически проблема. Уж энергетически ресурсех пайда дикагІа эцарца, гонахье лораярца, машиний медицински техникан керда образецаш хьакхолларца, белокаш хьаярца ювзаенна я. Интеграционни пятилетка Іилман дакъа чакхдаккхара СЭВ-а мехкаша хетаргахьа хьахеца ахча — 600 миллион переводной сом.

ДІахорчун юхьиг йолаеча дІатІакхаьчад 1975-гІа шу. Карара пятилетка чакхйоалача шера бухь тІара гуш хул хьатІайоагІача пятилетка, вежарашха долча мехкий интеграци индустре, Іилма, техника эггара перспективнегІа йолча сферашка керда дегІайоагІаргйолча пятилетка белгалонаш.

Ю. СИНЯКОВ.
(АПН).

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ПЕКИНСКИ ЦIУР ЮКЪЕ БЕХКАРАШ

Шоай халкъа вахар ираз долашагIа фу даь кулайтаргдархьогI кхаш уйла еш бац хIанзара китайски доалахой. Цар керта чура яр кхы тайпа йоакхо я: шоай бархI бIаь миллион бола нах кхерама кIалхара ца боалийташ фу даь лоаттабергба... Цу деша тIа уйла сецай КНР-е гIолла йIаьххача хана лийнна цIавенача «Саутэм ньюс сервис» яхача агентстверча, вовзаш волча канадски обозревателa Чарльз Линча.

— Китае сопа бIаргадайна хIама, — дуви цо «Оттава ситизен» яхача газета тIа, — хIанзалца ва теркалдаьча хIамаша тарлуш дац. Теркалъел оаш, адамий исторе чухь бIарга ца яйна тайпа лаьттанна кIалхарча туннелий сеть дийнахьа а бус а оахкаш боаххача маIача наьхен кхалинаьхен, боккхийча наьха а берий а толбаш. Укх ворхI шера вIаштта бу цар из болх. «Кхы дукха ахка лаьрхIа бий уж?» — духтIанала хьежар со. «КIезигагIа оахке а, итт шера».

Цигарча лархIа эттав канадеш: хIанз санна оахке китайнаша 1985-шерале лаьттан шара диаметрал йIаьхагIа хургйола къоргаш оахкаргья.

Бакъдар аьлча, КНР-е гIолла лелача хана хьалхашка ийттана ший хаттарашта Линчага кхаьча эггара чIоагIагIа дог тешадеш дола жоп да из. Цу дакъе керттердар: шийна карарчарна дикаш ду ше, кхыча халкъанаца доттагIали машари ба ший яхаш кхайкадеча пачхаьалкхенна сенна еза лаьтта кIал гIолла яьха эзараш километраш йIаьха саьнгараш?

Ма-дарра аьлча, хьаьша хьашт долча хIамаинта из духтIаваккха ловча (формально из дале а) маоистски чиновникашта мукъа ца белча барг мичаб. «Туннелаш. — йоахар цар, — шин гIулакха лаьрхIа я: цар чу ояха ялат а лоаттадергда. КНР-е баха нах бомбаех лора а бергба». Из а вож а — нагахьа санна тIом хуле а аьнна деш долга ховш ма дий.

Иштта цхьаькха цхьа хIама а гучадаькхал шийна, — йоах Линчас. — из укх тайпара белгал а доакхаш; «КНР-е йолаш доакхха хьалхара ди чакх доаллашехьа а доллача хIамах дог эккх кхыча мехкара венача моллагIчун шийна къамаьл деш бараша дувиар кхетаде гIортарах хIама ца хулаш хиларах. Цига новкъа доадар китайски мотт ца хар вIалла а дац (юххера а. Малхбузехьара венача хIара сага — хьабезам бале а бене — Пекине переводчик оттаву тIехьа). Цхьабакъда, кхыметтел хIанзара английски мотт шоаш бувзаш хилча а. китайски официальни наха дIадаьнна цхьа къаьнара дешаш кхухь къамаьла юкъе. Масала: «Гайна е ганза кердача тIема къемата юкъе дохкалургда адам». Цхьан — шин дийнахьа китайцаша дувцачунга ладийгIача кхоачам ба дунен кхоалагIа тIом хилаза барг ца хиларах царна хетараш у мо мара дIадаргдоацаш цар дег чу дижа хилар кхетадара».

Маоистий цу тайпара «прогноз», хIаьта а, мичара хьайоагIаш я хьогI?

Шийна хеза хIама хьалхагIа денз довзаш долаш санна хийтар Линча. Цунна тара цхьа хIама дийцал пекински пропагандисташа итт шу хьалхагIа из КНР-е ваха волча хана а. ХIаьта а, канадски журналиста гучадаьннача, дIадахача цу итт шера наьха санна хувцаеннай дIахорча дунеях йола маоистски уйла. Нагахьа санна хьалхагIа пекински оракулаша КНР-енеи СССР-еи юкъе тIом хургба яьхадале, хIаьта Малхбузенна цIур юкъе бехкачун дакъа кхоачадеш хиннадале, хIанз Малхбузе — тIехьагIа гIелал яхьаш хьувзаергьяр я, хIаьта Советски Союз—агрессор я, йоах цар.

Шийна керттера йола вывод яьй Линча. Китайски пропаганда, социальа цо ши-шийна, «советски кхерам» бокъонца болаш хиларах Малхбузе, эггара хьалха натоэски мехкаш я. Канада а тIехьа, тешадара тIаерзаяь я. герзашнара низаш кхы а сихагIа Iоа а дайташ. ХIана аьлча, Малхбузеннеп СССР-ан юкъе хьагI йоллар миссел чIоагIа маоисташта хьашт долаш цхьаккха хIама хургдацар.

Цу деша тIа уйла сеца кхы а ба Канаде. ХIанзарча канашка ладийгIача, Маос ше дукха ха йоаццаш тIаэцарца наггахьа мара ца леча тайпара хьалха хиннача британски премьера Хита сийдаь хиларах Пекинера ше ховм беш. «Глоб энд мейла» корреспондента Росс Манрос язду, цунах цIаьккха а бIаргабайра «кхохкам кIаьдбара илеяшнарча шоай моастагIалах бовзаш болча малхбузехьарча политикашцара китайски доал дерий боча безам», яхаш.

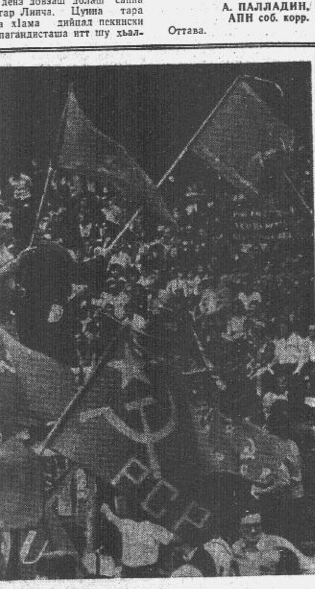
Цу «Глоб энд мейло» кIеззига хьалхагIа хоам баьбар маоисташ шоай хурдаь СССР-ан малхбузехьарча мехкаштен юкъера. хIанз белггала аьлча—Канадацара гIулакхаш эгIаде гIийрта хиларах. «Женьминь жибао» тIа заметка араьннай советски бомбардировщикаш... канадски территорена тIагIолла хьувзаш лел яхаш. Цу хьакъехьа къамаьл даьча Канада оборона министерства викало бег баьхар Пекинера «оарцагIбувлараш», цар шоашккара дагалувзаш дола хIамаш юххьера денз чакхдаллалца оалаш ба аьнна хьа а кхайкадаь.

Бакъдар аьлча, цу деношка кхы а укх тайпара къамаьл хилар лакхе вийцача Линча. «Шоана а новкъа хургдацар бомбаех лачкъа моттигаш ахка доладелча», — вIалла ше хьисап ца деш санна кхессар цунна цхьан китайски чиновника. «Ткъаь шиъ миллион мара боацача тхоай нахаца оаха из ден?! Цул лоархIамегIа проекташ я тха!» — цо аьнпар къобаллаизар Линча. «ТIаккха, нагахьа санна гIулакх цо юкъагIдита латташ дале, лаьтта дика ахка ховш вола ши миллион саг оаха вайтаргва шоана».

Тоннелашка багIарах шоаш кIалхарбаргба мотташ бахьогI бокъонца Пекинера бараш, нагахьа санна ракетно-ядерни къемат отте? А. уж кхыча гIулакха лаьрхIа я, йоах Линча. ТIема кхерам ба яхаш нах ситIарбоах КНР-е халкъ бе доалладе аттагIа хилийтар духьа. Веррига бархI бIаь миллион китайн цицхолгий къоргашка воллилга — из я пачхаьалкхен гIулакхашкара маоистски идеал.

А. ПАЛЛАДИН,
АПН соб. корр.

Оттава.

ЛИССАБОН. Мехкара революционни хувцамаш хьаллоацаш болча къахьегамхой митинг.

ТАСС фотохроника.

Шоай къам дехкарий сибат

«Хекха йоагIа зIамига бронеавтомобиль цIаьхха юхасоц Ангола Къаман кортамукъален фронта (ФНЛА) председателa Холден Робертона юхе ма кхаьччинге а. Броневика тIалета багIа салтий тоъал менна ба, пивай чхьагIарен шушаш я цар лестаеш бе йоахкаш, гIадбаха маьхьарч детт цар, урагIа кхувс топаш. Дукха ха йоацаш Порту-Кипири яхача, лоха тховнаш дола цIенош, киназ, массеха административни здани мара ца ягIача зIамигача города йисте Ангола мукъаяккхара тIехьарча Халкъа болама (МПЛА) отрядаца дов хиннача хана котбаьйнабар уж салтий. Город дIаяьккхачул тIехьагIа цIеношкара хIамаш кхахьеи цIераш еттен болабеннаб. Цхьавар ше латтача метте техе дIавоаккхар духхьал «повкъуст» яха дош цуя багара даларах. Цу бIаьрчача бийсанца даьгар Порту-Капирера цIенош, хIаьта шоллагIча дийнахьа цига юхе мел диса цIа а хIаьта иштта гонахьара поселкаш а йоагайир ФНЛА салташа. «ФНЛА салташта юкъе даьккха кIира» яха ший статья иштта дIайолаяьй «Монд» яхача французски газета корреспондента Оливье Пос Тэль-Вине.

Шийна бIаргадайначо дувцача цу хIамаша цIаьхха а тешал ду ФНЛА ангольски халкъа бокъонца долча хьаштаница юкъа цхьаккха хIама доацаш хилара а из къаман-кортамукъален болам а боацаш, маьршабахача африкански наха террор лелаю оккупационни эскар хилара а. Тахан ФНЛА-с керттера лерхIар — кортамукъале бахьан долаш лоаттабу къовсам а боацаш, бIарчча, паргIата, демократически Ангола хьаяра тIехьа латтача МПЛА хIама бухдаккхар духьа лелаю провокацеш.

ФНЛА-на тIехьашка латт ше лерхIар мехкара IалаьмагIа доккхий рузкъаш хьалкъа гIулакхага дIадохийтилга да аьлна хьакхайкадаь бола МПЛА Iаьдала керте оттар ца дезаш йола кхыча мехкий монополешн неоколониализма низаши.

Масала, ФНЛА кхерамзлен служба кулгалхо ва Ксавье яхаш, аьнна мож а йолаш, пaькха тIара шерра хьаяьста парашютиста коч а йолаш вола цха тенна португалец, яхаш дуви «Монда» корреспондента. Гунахьа доаца нах боабарца ший во цIи хазийтай цу ПИДЕ агенто.

ФНЛА цхьан отряда кулгалдеш ва иштта европеец, «касткаста Мадриде а гIой юха воагIаши» ший вахаре лерхIар «коммунизм эккхаелга» даь дIаотталаьа вола Кастро яха цхьа полковник. Цун коллегане хьакхайкадаьчох, «тIехьагIа Португале нийсхо яккхар духьа» тIема совле яккханза ярийоацача «Анголерча националисташна» лоаттабеча къовсама ше веррига а дIавала чIоагIа лаьрхIа вола къона кIайвар. «Луандера доккха хьал дола боахам законагIа шийга кхача безаш йола тIехье, тайпан цIерагIа йола предприяти дIаккессай цо ФНЛА къаьстта карательни отрядаш Iомаяр духьа... Ший рузкъах цхьа дакъа бIарчча хилийтар духьа ЮАР-е дIадахьийтад цо».

Герз? Из хьашт мелл а ух НАТО мехкашкарен Китайрен, цу тIа а топаши поатронаши иха ца Iеш, еза-йоккха артиллери а танкаш а. «ФРГ-ера, Испанера, Англера, Францера самолеташ кхачарга хьежаш да тхо, — аьнна хьакхайкадаьд Х. Робертона гаргагIа латтача цхьание. — ХIаьта цул тIехьагIа США-ра а. Летчикаш а иштта тоъаш бац ала хIама долаш бац. Заире Iомабу уж самолеташ лехка».

Цхьабакъда монополешакамаьршша телача герзаген ахчаиген Iалашдулургдац ФНЛА эскарга доацаш дола керттердар. Кара герз доаца маьршабаха нах боабара шоай лагерашка Iомабаьча, нах бовха, цIераш етта, низаш де геттара дика ховш болча Х. Роберто кIантилгий къонахчал цу сахьате дох хIара салтечоа кхычарех тийша хIама доацача Ангола кхоане бахьан долаш ше къовсам лоаттабелга ховш йолча МПЛА геттара дика вIаштIехьъяьннача отрядашца шоаш тIом ма болабинге я. «Мондо» язду, «ФНЛА командираш хьала мара лоархIабац шоай салташта юкъе «бокъонца эттача кегарах»... Цхьаккха приказ доаццашехьа а цIаьхха тIехьашкахьа юха ласт цар танкаш, хIаьта противника миномeтни снаряд ийккха цхьа бахьан а тата даьлча корзагIа а баьле хьовз». Кхыметтел Х. Роберто приказаш а дац массаза а кхоачаш». Шийх инарал ва яхаш из леле а, кхыметтел партизански тIема специалист хиларах а цунгара хьагуш хIамя дац», — яхаш язду О. Постэль-Вине.

Ишта я ФНЛА-царча — хIанз Анголе латтача балийна даьннача хьала керттерча бехкечарех цхьаннецарча — кIантилгий бокъонца йола юхь.

С. КУЛИК.
(ТАСС).

ХIАРАНЕНА—ЮКЪЕРА ОБРАЗОВАНИ

Берригача мехка а санна, вай республике а тIагIерга пхе шера план толамца кхоачашъеш боахк къахьегамхой, шерра йоаржаяьй дукха езача парте XXV-ча съезда дIаха ма-доаггIара накъадахара социалистически яхь.

Цу юкъе шоашкара доагIа дакъа лоац тха района халкъа образоване болхлоша а. Во чакхдаккханзар дIагаха дешара шу. Дика кийчо яьй дешара кердача шера. Гойтара пособешца, технически средствашца кийчъяьй дешара кабинеташ.

Района хьехархоша толамца кхоачашду массане юкъера образовани хилийта аьнна царген правительстваи шоашта хьалхашка оттадаь декхар. Дика вIаштIехьдаьккха дIадоладир дешара шу района дукхча а дукхагIа болча хьехархоша. Деша ха кхаьча деррига бераш школашка чулаьцар.

ДикагIа йолча опыта школа а хинна дIаэттай № 6 йола юкъера школа (директор В. Ф. Мищенко). Шоаш хьехаш долча бераштa предметаш кIоаргга довзара дукха хIама даьд цу школерча хьехархоша Л. А. Мищенкос, Г. С. Лацинас, А. Ф. Блажкос, В. И. Васьковас. Цу школа педагогически коллективо кхоачаш ца деш дита цхьаккха декхар дац.

Белх дикагIа бир №3 йолча школа коллективо а (директор В. А. Дорохина).

Бераштa дика хьехаш а коммунистически кхетам луш а ба цун хьехархой М. В. Сстапенко, С. М. Попова, Р. И. Олейникова, А. З. Коригова.

Шоашта хьалхашка этта чоалхаие декхараш дика кхоачашду бархI шерарчен юкъерчен №№ 11, 65, 8, 2, 13 йолча школай йоккха йоацача коллективаша.

Дика кийчъяь, идейни чулоацам кIоарга болаш, дешархоша атта кхетаергйолаш я района дукххача хьехархоша луш йола урокаш. Иштта хьехарех я Э. Я. Султыгова, Л. Ф. Гудыменко, Г. Х. Батыжева, Г. Ш. Евлоева, Д. Н. Белхароева, Г. Л. Ибрагимова, Р. В. Гейко, Т. А. Бондарева, Т. И. Аникина.

Бакъда уж толамаш Российски Федераце юкъера долчул лохагIа да. Берригa дешархой классера классе баргболаш, 8 класс яьккхараша юкъера образовани чакйоаггхаргйолаш хIама де деза. Из доккха а бехктокхаме а декхар кхоачашдеча школашта партийни организацешкара, советски органашкара, боахачий кулгалхошкара новкъостал эш.

М. ВЕДЗИЖЕВ.
МагIалбика гороно заведующий.

Дешархошта дукха везаш ва Урус — Мартановски района ГIойтIарча № 1 йолча юкъарча школе истории машиноведении хьехаш вола хьехархо Магомадов Али Абухаджиевич. Нохч — ГIалгIай пачхаьалкхен университете заочно 5-ча курсе даша вагIа из. Шин шера юртарча механизатора говзал а Iомаяь 94 дешархо арахийцав юкъерча школа цун хьалхленца.

Магомадова кулгалдеча школьни дешархой бригадас шоаш Iунал деча 60 гектар лаьттан тIара хIара гектара тIара 45 центнер хьажкIаш чуенай. Уж чуэцара балхаш дешархоша шоаш чакхдьхад.

СУРТА ТIА: А. А. Магомадов школа дешахошца механизатора говзалах лаьца къамаьл деш ва.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ПОЧТАЛЬОН

Ше дунен тIа вахача хана, наха кIеззигача хIаманца даь а товр деш, наьха дог гIоздоакхаш саг вахе, обществана из вахар дой, саг ираз долаш ва. Юртарча наьха дегашка вижа ховш, парна товр деш йа Наьсарен района Iали — Юртарча бувзама отделене почтальон Цороев Хьусейн.

Юрташка почтальона лла болх бе ваха саг атта корабагIац. «Iехь хет» почтальон кхела, хала а да. ДогIагIа, шелалагIа, йIовхалагIа юрта магIа йистера ваьнна юрта эгIа йисте ваха веза цун почта йийца. ХIаьта хоттагIа дела Iалаьмате хала да, хьадоагIа письмош улица цIи, цIен номер тIайоазцаш хул цхьадараш. Дуккха а халонаш нийслу цу балха тIа.

Цу дерригех бIу ца къожабеш ший болх бизза дIакхуьхьаш ва Цороев Хьусейн.

Кхо шу гаргга да цо из гIулакх ду. Хьусейн почтальон волга ховгда гаьннара хьежачоа а. Баламах уллаш боккха тIорми ба цун. Цу чу бокъонца нийсдаь, ши-ший улица тIайола каьхаташ а долаш, царна юкъе письмош, газеташ, журналаш доахк. Из ду цо ха кIезигагIа йоаец болх лерттIа а ший хаппахьа а чакхбаккхеи. Мел тIехьяьнна почта еча а цу дийнахьа боад белча а, из дIаекъаш лелаш хул Цороев.

Ше зIамига волча хана денз хьаьнала къахьегаш, физически болх беш хьавоагIа из.

Цун дукха беза ший болх.

Хьусейна новкъостал ду кердача шера нах газеташтеи журналаштеи язбалара.

ХIаьта юрта баха нах теш цо уж шоай ханнахьа шоашка хьакхоачийтаргхиларах.

Х. ГАГИЕВА.

СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ

ТРЕНЕР—ШИЙ КОМАНДАХ

1973 шера вIашагIтеха я гIишлон-материалийн гIишлон индустрен Аргуиски комбината «Вайнах» яха футбольни команда. Цу лоаццача хана, соахкен укх шереи, шозза НохчГIалгIайчен чемпиона цIи яьккхай цо. Цу команда тренера Адиев Мувсас тха штате воапача корреспондентаца А. Алиевца къамаьл деш дийцар:

Хала дар тхона эггара хьалхарча шера. Чемпионате дакъа лоацаш йолча, дуккхача хана денз ловзаш хьайоагIача, дика йовзаш йолча командашца ловза дийзар тха. Дукха къахьега дийзар царна дIанийсдала. Доккха новкъостал а теркам а бир тха команда комбината кулгалхоша. Тха футболисташ Iомабе раьза хилар «Терека» тренер СССР спорта мастер Б. Каюшников.

Укх шера цхьадола толамаш даьхад тха командас.

Ши бутт хьалха «Урожай» ДСО «Дошо ка» яха кубок яккхара яхьашка Дербенте ловзаш шоллагIа моттиг яьккхар оаха. Къилбаседа Кавказа чемпион йолча, Ростовски областа «Гигант» совхоза спортсменел 2 : 1 счет йолаш котбаьлар тха футболисташ. ХIаьта цу команде ловзаш бар СКА ростовски командана юкъе хиппа СССР спорта мастераш Бондаренкои Буровн. Цул тIехьагIа оаха эшабир Ставропольски края Черсий-Балкхарой АССР командай чемпионаш. Къаьстта дика лайзаб тха командацара вратарь Иванов Александр, защитникаш Саламов Сайт-Эми, Мадаев Сульян, Эсхаджиев Шудди, Шовхалов Нажмуди, полузащитникаш Вокуев ИбрахIим, Абдулазимов Шамал, нападающеш Алханов Хьайдар, Вадидов Сайт-Эми, Лепиев Iаьла.

«Машара совгIат» даккхара йолча республикански турнире Грозненски района Первомайски станице футболисташ эшабаь из совгIат а даькхар оаха.

Спорт дукха еза тха къоначa болхлошта. Тхоай командас кхы а толамаш доахаргхиларах бIубенна да тхо.

ШАХМАТАШ

МаIача наха юкъе чекхйоллача шахматех ловзара чемпионате дакъа лоацаш ва дикагIвола вийтта шахматист. Цига хьалха воагIаш ва мастерала кандидат А. Хаит. Цо яьккхай Андриановгара, Дубковгареи Хурдушевгареи, цхьаккха кот ца воалаш лайзав Борисовцеи Шерацеи. Спорта мастера М. Шера яккха йиш йолча чиъ очкох кхоъ я. В. Дорошкевич ше лайзача шина парте котваьннав. Кхоккха парти лайзача Х-М. Ошаевеи В. Кастарновеи 2,5 очкош яьхай.

* * *

Химкомбината культура цIагIа чакхъяьннай кагирхой квалификационни турнир. Цига яхь лоаттаеш хилар йиълагIа разрядаш йола ткъо шахматист. Цу турнире ворхI спортсмена аьттув баьлар: цар кхоачашйир кхоалагIча разряда 75 процент йола норма. Уж ба С. Анников, В. Лагунов, М. Лигейский, Ю. Мыльников, С. Леонтьев, В. Карапетянц, Х. Оздоев. ШоллагIа разряд яккхара яхьашка кийчлуш ба шахматисташ.

* * *

Шахматаш езараш, тахан оаха шозна де лу бIаь шу ха йола задача.

КIайяраш: Крд. 8, ЛЕ 1, Лд Лхб, пф 5 (4 фигура).

Iаьржаяраш: Крф 6, Лд 7, Лхб, пф 5 (4 фигура).

КIайчар ловзар дIадолалу, кхозлагIа фигура геттача Iаьржачарна мат а оттаю.

В ЖУК — ТРИППОЛИТОВ

ПОЖАРНИ ДОАКЪОЙ ЯХЬАШ

Укх деношка МВД пожарни охрана управлене газахи кIурахи лоравалара хьалхара моттиг яккхара военнизированни пожарни доакъой яхьаш хилар.

Яхьашка дакъа лоацаш шовзткъа саг чувоагIа итт команда яр. Йиза пожарника форма а ювхаш, прибор йола кислородни изолирующи противогаз йоаллаш цIеной кхоалагIча этажа тIара IохIал а ваьньа, кIур е газ чуэттача помещенера кIалвиса саг хьаарава везаш яр яхьаш.

Цу яхьашка хьалхара моттиг яьккхар № 2 йолча пожарни даькъо. Из коллектив цу яхьашка кийчъяьяр СССР пожарно-прикладной спорта мастера Погорелов Виктор Анатольевича.

БОЛХЛО—КУРА ДЕК ИЗ ДОШ

Традици а хинна дIаэттад профтехобразоване заведенешка керда хьачуийца дешархой гор. Грозне В. И. Ленина памятника хьалхашка торжественно безбеш болхлой класса резервана дIаязбелга а, Ленина а парте а гIулакха тешаме хургба аьна цар дув буалга а.

Доккхача цIейга санна кийчбеннабар дешархой цу денга. Къонаьлча санна хетар цу дийнахьа хоза кийчбеннача Ленински района №№ 5, 12, 6, 3 йолча училищай дешархоша хьалйиза В. И. Ленина цIерагIара майда.

Района профессионально-технически училищацкара ши эзар гаргга дешархо вIашагIкхийттавар торжественни ритуале дакъа лаца.

Майдан тIа ба партийни, комсомольски болхлой, къахьегама ветеранаш, наставникаш, хьехархой.

Митинг хьайийллар КПСС райкома секретара А. Н. Варибруса. Профтехучилищай дешархоша болхлой класса вахаре лоацача даькъах дийцар республикански профтехобразоване управлене начальника заместителa А. Н. Заирханова.

В. И. Ленина орден лелаеча «Минмонтажспецстрой» Грозненски гIишлой монтажни управлене база ларда тIа болх беш я «Лакха культура йола училища» яха цIи лелаю № 5 йола училища. Цу предприяте коллектива цIерагIа моаршал делар Николай Безверне.

— Тхоай еррига говзал, знанеш, опыт камаьршша шоана дIаяла кийча да тхо, — аьлар цо.

— Тахан шо санна яр со, нийсса 35 шу хьалха ФЗУ деша йолача хана — аьлар Грозненски маьхк еза комбината технолога, коммунистически къахьегама ударника Анна Павловна Ткачас. — Хала ха яр из. Цу хана денз балха моттиг на хувцаш болх беш хьайоагIа со. Хьалха хинпари тахан дари цаI дац. Таханарча производства специальни знанеш, лакха профессиональни кийчо, культура дIаех, — аьлар цо. Из деррига Iомадара шоана мел эшар а долаш да. Тхо хьеж шуга.

Хургболча болхлошка дIайха моаршал хоатташ къамаьл дир комсомола обкома отдела заведующе Х. Сатуева, «Красный молот» завода завкома председателa заместителa А. И. Амнилова, № 6 йола училище чакхъяьккхача, торга «гастронома» № 1 йолча тика йоккхагIйолча продавеца Дзаурова Маржана.

№ 5 йолча ГСПТУ училища дешархочо Киричих Александра Iодеш торжественно дув баара дешаш!

— «Оаха, дув буъ турпал болхлой класса тешаме тIехье а хинна дIаотта, цун сийлахь революционни, тIема, къахьегама традицеш дIахо яхьа а ебае а. Советски къонача болхлочун правственни цIенал бахьан долаш къовсам лоаттабе...».

Майдан тIа цхьатара дек «Дув буъ!» яха дешаш.

Тахан уж мехкарийи кагий нахи дешаш, технически экономически знанеш караерзаеш, шоай говзала къайленаш Iохаеш, къахьега кийчлуш ба. Цхьа-ши шу даьлча цар хьалъюзаргья заводий, фабриктий нехаш, шоай дего къоабалъяь эшаши лоархIаши йола профессеш кхы а дикагIа йовзаргья. ХIаьта тахан — тахан уж резерве ба.

Р. ЯНДИЕВА.

ФОТОКОНКУРС ДIАКХАЙКАЮ

Хургйолча КПСС XXV съезда хетаяь фотоконкурс дIакхайкаю телевидене Грозненски студе. Телевизионни фотоконкурсе дакъа лаца хьех республикански, городий, районий газетий штатни фотокорреспонденташ, къаьстта фотолюбителаш.

Хьинаре къа а хьегаш пятилетка коталонца чаккйоаккхалга вай дукха къамаш дахача, кхо орден лелаеча Нохч-ГIалгIай АССР къахьегамхоша мишта Iалашду, парте XXV съезда сийна йоаржаьча социалистически яхье толамаш мишта доах хьахьокхаш дола сурташ, фоторепортажаш, фотоочеркаш яхкийтарга хьежаш я студи.

Фотоконкурса итогаш ергья КПСС XXV съезд хьаеллача хана, 1976 шера 24 февраль хьатIакхбаччаш. Конкурса лауреатий цIераш дIайовзийтаргья моттигерча кепайоазонга гIоллен телевиденен радион гIоллен: Конкурсе котбаьннараштa хьожаяь нийс преми я (авторски гонарар йоацаш):

1. Фотоочеркаш (60, 50, 40 сом).

2. Фоторепортажаш (50, 40, 30 сом).

3. Пятилетке хьалха латтарий фотопортреташ (20, 15, 10 сом).

Сурташ матови каьхата тIа 18 x 24 см размер а йолаш даьха хила деза. Суртаща цхьана хила деза цар тIа хьахьекхар кхетадергдолаш йола лоацца текст. Автораша белгалъе еза шоай фамили, цIи, даь цIи, вахачара адрес, хIаьта конверта тIа белгало е еза «Конкурса лаьрхIа» аьнна.

Конкурса юкъе дахийта хьанийца сурташ телевидене гIолла дIа а хьоккхаргда, царех йоагIа авторски гонарар дIа а лургья. Сурташта рецензи а язъяц, уж автора юха дIа а лац.

НОЯБРЕРА ХАОТТАМ

Укх шера октябрь бетта юкъера температура 12 градус йIовхал йолаш яр, йоачаш бетта шин боврамал дукхагIа хиннай.

Ноябре юкъера фегара температура 3 градусагара 5 градусага кхаччалца, эггара дукхагIа лохъеннача хана 22—25 градус шелалга кхоачаш эггара дуккхагIа лакхъеннача хана 26 градус йIовхал йолаш хул. Цхьабакъда цу тайпара шелали йIовхали хилар кIезига тешам болаш да. Йоачаш 20—40 миллиметр хул.

СССР гидрометцентро беча хоамагIа, укх шера ноябре Кавказа малхбоалехьарча даькъа тIа фегара юкъера температура 3—5 градус йIовхал йолаш, йоачаш 30—40 миллиметр хила тарлу, фегара температура бийсашка 0, +5, деношка +10, +15 градус хила тарлу. Эггара шийлагIа хила дезаш да бутт юкъе кхоача пхи ди: бийсашка 5 градус шелалга кхоачаш, деношка 2—7 градус йIовхал йолаш. Бетта тIеххьарча шин кIиран хьалхарча пхе дийнахьа бийсашка +3, +8 градусага, деношка 10, 15, цхьаццайолча моттигашка 20 градусага кхоачаш айлургья температура.

Бутт чакхбаллалца юкъ-юкъе дохк увттаргда.

ШоллагIча итт дийнахьа морхаш а йолаш, догIа а делхаш ха хургья. Хьалхарчеи кхоалагIчеи итташ деношка хувцалуш морхаш а йолаш, хьалхарча итт дийнахьа наггахьа кIезиг-дукха догIа а делхаш, кхоалагIча итт дийнахьа дукхагIча даькъе йоачан а йоацаш, бIарччача бетта малхбоалехьар секунде 3—8 метр, цкъаза 10 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хила тарлу.

Метеостанци.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грозен хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилен фегара температура республике гIолла 5—10, Грозне 7—9 градус йIовхал йолаш хилен тарлу. Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, лоадама йоачан а йоацаш, цхьаццайолча моттигашка дохк а доаллаш, бе-беча оагIорахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилен фегара температура бийсанна 2 градус йIовхалгара 3 градус шелалга кхоачаш, дийнахьа 5—10 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный. Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30. корректорске—2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30. корректорской—2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», Маяковского, 92.

Заказ № 7119.